

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΜΣ «ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2024-2025

Περιεχόμενα

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ	3
BYZANTINΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	3
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ: ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	3
ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΝΔ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ (12 ^{ος} – 15 ^{ος} ΑΙ.).....	6
ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΟΥ 12 ^{ου} ΑΙΩΝΑ.....	9
ΟΙ ΣΛΑΒΙΚΕΣ ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ (7 ^{ος} -10 ^{ος} ΑΙ.)	12
Ο «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ» ΣΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΕΥΡΩΑΣΙΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ	18
BYZANTINΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ.....	23
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	23
ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΕΙΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ.....	27
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	30
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΙΚΡΟΤΕΧΝΙΑ Ι	32
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ	35
BYZANTINΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	35
ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	35
ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΤΟΝ 10 ^ο ΑΙΩΝΑ	38
ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ: ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	42
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΣΤΕΠΑΣ: ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (5 ^{ος} -15 ^{ος} ΑΙΩΝΑΣ)	45
BYZANTINΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ.....	50
ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	50
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ.....	54
ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ.....	57
ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΙΙ	60
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	61

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ: ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 101	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ: ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική (επίσης Αγγλική και Γερμανική, όταν υπάρχουν αλλοδαποί φοιτητές/φοιτήτριες)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Σεμιναριακό μάθημα στο οποίο επί τη βάσει των εργασιών εστιάζει στη λεπτομερή η εικόνα της Κωνσταντινούπολης ως πρωτεύουσας του Βυζαντίου με τις παντοειδείς δομές της (πολιτικές, εκκλησιαστικές, οικονομικές, κοινωνικές) από την ίδρυσή της έως την κατάληψή της από τους Οθωμανούς το 1453.</p> <p>Οι φοιτητές θα αποκτήσουν σαφή εικόνα για την πρωτεύουσα του Βυζαντίου με όλες τις λειτουργίες της ως πόλης, διοικητικού κέντρου και πόλου έλξης κοινωνικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.</p> <p>Θα έχουν αποκτήσει τη δυνατότητα να ερμηνεύουν κριτικά διαφορετικά είδη γραπτών και αρχαιολογικών πηγών.</p>
Γενικές Ικανότητες

- Προσέγγιση και κριτική ερμηνεία ιστορικών πηγών
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και συνδυαστικής σκέψης
- Αξιολόγηση και ένταξη των ιστορικών και αρχαιολογικών τεκμηρίων
- Εύρεση και κριτική προσέγγιση διεθνούς βιβλιογραφίας
- Ανάπτυξη της διεπιστημονικότητας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Εμβάθυνση των μεθόδων της έρευνας, instrumenta studiorum, παρουσίαση και εξήγηση των θεμάτων των σεμιναριακών εργασιών. Ανάθεση των σεμιναριακών εργασιών και συζήτηση σχετικά με τη μεθοδολογία εξειδικευμένα για κάθε εργασία. Ακολουθώντας σε κάθε μάθημα οι συμμετέχοντες θα παρουσιάζουν την πρόοδο της έρευνάς τους, θα ακολουθεί συζήτηση επί των προβλημάτων και θα παρουσιάζουν ξενόγλωσσα άρθρα σχετικά με την εργασία τους. Οι παρουσιάσεις των εργασιών λαμβάνουν χώρα κατά την εκπαιδευτική εκδρομή στην Κωνσταντινούπολη.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ανάθεση εργασιών σχετικά με τις πρωτογενείς πηγές ή τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία και ανάθεση ατομικής γραπτής εργασίας, που συζητείται και παρουσιάζεται στην αίθουσα - Δημόσια παρουσίαση της εργασίας είτε στην Κωνσταντινούπολη είτε στο πλαίσιο Ημερίδας Μεταπτυχιακών Φοιτητών στο τέλος του εξαμήνου ή του ακαδημαϊκού έτους - Γλώσσα αξιολόγησης είναι η Ελληνική ή η Αγγλική για τους φοιτητές Erasmus	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διονύσιος: Dionysios = Dionysii Byzantii anaplus Bospori, έκδ. R. GÜNGERICH, 2Βερολίνο 1958.

Ευάγριος, Εκκλησιαστική ιστορία: Euagrius – The ecclesiastical history of Evagrius, έκδ. J. BIDEZ – L. PARMENTIER, Λονδίνο 1898; Μετάφραση: Evagrius Scholasticus, *Historia ecclesiastica*, μτφρ. από Α. HÜBNER, Τουρνχούτ 2007 (Fontes Christiani 57).

Ευσέβιος, Χρονικόν: Eusebios, Chronik – Die Chronik, aus dem Armenischen übersetzt, εκδ. από J. KARST, 1911 (Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte 20).
— Vita Constantini – Eusebius, Über das Leben des Kaisers Konstantin, εκδ. από F. WINKELMANN, Βερολίνο 1975 (Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte 7).

Ζώσιμος: Zosimos – Zosime, Histoire nouvelle, έκδ. F. PASCHOUD, Παρίσι 1971–89; Μετάφραση: Zosimos, Neue Geschichte, μτφρ. από Ο. VEH, Στουτγάρδη 1990 (Bibliothek der griechischen Literatur 31).

Θεμιστιος: Themistios, Reden – Themistii Orationes quae supersunt, έκδ. H. SCHENKL – G. DOWNEY, Λειψία 1965–1971; Μετάφραση: Themistius, Staatsreden, μτφρ. από Η. LEPPIN, Στουτγάρδη 1998 (Bibliothek der griechischen Literatur 4).

Ιουλιανός: Iulianos, Reden – Discours de Julien César, έκδ. J. BIDEZ, Παρίσι 1932 (Œuvres complètes I 1).

Optatianus Porphyrius, Carmina, έκδ. G. POLARA, Τορίνο 2004.

Πασχάλιον Χρονικόν: Chronicon Paschale, έκδ. L. DINDORF, Βόννη 1832; αγγλική μετάφραση: M. WHITBY (μτφρ.), Chronicon Paschale 284–628 AD, Λίβερπουλ 1989 (Translated texts for historians, Latin series 7).

N. ASUTAY-EFFENBERGER, Die Landmauer von Konstantinopel–İstanbul. Historisch-topographische und baugeschichtliche Untersuchungen, Βερολίνο 2007 (Millennium-Studien 18).

H.-G. BECK (Εκδ.), Studien zur Frühgeschichte Konstantinopels. Μόναχο 1973 (Miscellanea Byzantina Monacensia 14).

G. DAGRON, Constantinople imaginaire. Études sur le recueil des Patria, Παρίσι 1984.

G. DOWNEY, Nikolaos Mesarites, Description of the Church of the Holy Apostles at Constantinople, Transactions of the American Philosophical Society 47, 6 (1957) 855–924.

F. DVORNIK, The idea of apostolicity and the legend of the apostle Andrew, Καίμπριτζ Μασσαχουσέτης. 1958.

A. EFFENBERGER, Konstantinsmausoleum, Apostelkirche und kein Ende?, in B. BORKOPP – TH. STEPPAN (Εκδ.), Lithostroton, Festschrift für M. Restle, Στουτγάρδη 2000, 67–78.

R. GUILLAND, Études de topographie de Constantinople, Βερολίνο 1969 (Βερολίνοer Byzantinistische Arbeiten 37).

ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΝΔ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ (12^{ος} – 15^{ος} ΑΙ.)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 106	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΝΔ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ (12^{ος} – 15^{ος} ΑΙ.)		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Το μάθημα εστιάζει στην παρουσίαση της σχέσης των Βυζαντινών με τους λαούς της Αδριατικής και ΝΔ Βαλκανίων από τον 12ο μέχρι τον 15ο αι.</p> <p>Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής / τρια θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναλύει τα σημαντικά στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα της περιόδου του ύστερου Μεσαίωνα • Κατανοεί τον γεωστρατηγικό χαρακτήρα της περιοχής και την επίδρασή του στις πολιτικές επεμβάσεις των εμπλεκόμενων δυνάμεων (Βυζαντινών, Σέρβων, Αλβανών, Νορμανδών, Βενετών, κ.ά) • Αντιλαμβάνεται τα πολιτικά μορφώματα που δημιουργήθηκαν στην περιοχή • Διεισδύει στις ιδιαιτερότητες των βαλκανικών λαών • Να επεξεργάζεται ειδικότερα θέματα, όπως π.χ. η επέκταση των Σέρβων στην περιοχή της Ηπείρου, η πολιτική της Βενετίας έναντι των Κροατών, η «δημοκρατία» της Ραγούζας, οι αλβανικές φυλετικές αντιπαραθέσεις, κ.ά.
Γενικές Ικανότητες

- Ανάλυση ιστορικών πηγών
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής σκέψης
- Επεξεργασία διεθνούς βιβλιογραφίας
- Αξιοποίηση υλικών τεκμηρίων
- Αντιμέτωπιση ερευνητικών προβλημάτων π.χ. η «Σερβοκρατία» στην Ήπειρο, κ.ά
- Εκμάθηση μέρους της ιστορίας των μεσαιωνικών βαλκανικών κοινωνιών
- Αντιμέτωπιση ερευνητικών προβλημάτων
- Σεβασμός στην πολυπολιτισμικότητα
- Αξιολόγηση της σημασίας της διεπιστημονικότητας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα δομείται με βάση τους εξής άξονες: Α. Παρουσίαση της ιστορίας της Αδριατικής κατά την περίοδο του ύστερου Μεσαίωνα μέσα από τις πρωτογενείς πηγές και περιγραφή των εμπλεκόμενων εθνοτήτων (Σέρβων, Αλβανών, Βενετών, κ.ά), Β. Ανάθεση ατομικών εργασιών σχετικά με ειδικότερα θέματα, όπως π.χ. η σερβική επέκταση στην Ήπειρο, οι αλβανικές μεταναστεύσεις του 14^{ου} αι., κ.ά και αντιμετώπιση μεθοδολογικών προβλημάτων, Γ. Παρουσίαση εργασιών – επισημάνσεις - σχόλια

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ανάθεση μικρών ομαδικών εργασιών σχετικά με τις πρωτογενείς πηγές ή τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία και ανάθεση ατομικής γραπτής εργασίας, που συζητείται και παρουσιάζεται στην αίθουσα - Δημόσια παρουσίαση της εργασίας στο πλαίσιο Ημερίδας Μεταπτυχιακών Φοιτητών στο τέλος του εξαμήνου ή του ακαδημαϊκού έτους - Γλώσσα αξιολόγησης είναι η Ελληνική ή η Αγγλική για τους φοιτητές Erasmus	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ασωνίτης Σ., *Η Κέρκυρα και τα ηπειρωτικά παράλια στα τέλη του Μεσαίωνα (1386 - 1462)*, εκδ. University Studio Press, 2009.
- Ο ίδιος, *Ανθηγαυική Κέρκυρα*, Κέρκυρα 1999.
- Fine, J.V.A. Jr., *The Late Medieval Balkans. A critical survey from the twelfth century to the Ottoman Conquest*, Michigan 1997.
- Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μ., *Οι βαλκανικοί λαοί κατά τους μέσους χρόνους*, εκδ. Βάνιας, 1992
- Η ίδια, *Οι Βαλκανικοί λαοί. Από την τουρκική κατάκτηση στην εθνική αποκατάσταση, 14^{ος} - 19^{ος} αι.*, Θεσσαλονίκη 1991.
- Nicol D., *Βυζάντιο και Βενετία*, μετ. Χ.Α. Μουτσοπούλου, Αθήνα 2004.
- Ο ίδιος, *Οι τελευταίοι αιώνες του Βυζαντίου 1261-1453*, μετ. Σ. Κομνηνός, Αθήνα 2005.
- Ο ίδιος, *Το Δεσποτάτο της Ηπείρου, 1267-1479. Μια συνεισφορά στην ιστορία της Ελλάδας κατά τον Μεσαίωνα*, (ελλ. μετ.) Αθήνα 1991.
- Ντούρου-Ηλιοπούλου Μ., *Από τη Δυτική Ευρώπη στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι σταυροφορικές ηγεμονίες στη Ρωμανία (13^{ος} -15^{ος} αι.). Πολιτικές και θεσμικές πραγματικότητες*, Αθήνα 2012.
- Παπανδριανός Ι., *Διαβαλκανικά Ιστορικά Δοκίμια. Α' τόμος: Οι Βαλκανικοί λαοί από την κάθοδο των Σλάβων ως την εμφάνιση των Οθωμανών, 7^{ος} -μέσα 14^{ου} αι.*, Θεσσαλονίκη 1998.
- Σαββίδης Α., *Σελίδες από τη βαλκανική αντίδραση στην οθωμανική επέκταση κατά τον 14ο και 15ο αι. Ουγγλέςης – Ουνυάδης – Καστριώτης – Κλαδάς*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1991.
- Sugar P., *Η νοτιοανατολική Ευρώπη κάτω από την οθωμανική κυριαρχία, 1354-1804*, μετ. Π. Μπαλουξή, τ. Α', Αθήνα 1994.
- Συγκέλλου Ε., *Ο πόλεμος στον δυτικό ελλαδικό χώρο κατά τον ύστερο Μεσαίωνα (13ος-15ος αι.)* [ΕΙΕ/ ΙΒΕ, Μονογραφίες 8], Αθήνα 2008.
- *Βαλκάνια και Ανατολική Μεσόγειος (12ος-17ος αι.). Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου στη μνήμη Δ.Α. Ζακυθηνού* [ΕΙΕ/ΙΒΕ], Αθήνα 1998.
- *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ' αιώνα*, Αθήνα 1996.
- *Ο ύστερος Μεσαιωνικός κόσμος, 11^{ος} -16^{ος} αι.*, εκδ. Α. Σαββίδης – Ν. Νικολούδης, Αθήνα 2007.

ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΟΥ 12^{ου} ΑΙΩΝΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(6) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 109	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΟΥ 12ου ΑΙΩΝΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδικού υποβάθρου - Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(7) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Στο πλαίσιο του μαθήματος οι φοιτητές αναλύουν τις προσπάθειες επιβίωσης των σταυροφορικών κρατών στην Ανατολή, μετά το τέλος της πρώτης σταυροφορίας, εν μέσω των επιθετικών διαθέσεων των Σελτζουκικών εμιράτων της Μικράς Ασίας, των Φατιμιδών της Αιγύπτου και των άλλων μωαμεθανών ηγεμόνων που τα περιέβαλλαν. Παράλληλα, αναλύουν τις σχέσεις των φιλόδοξων ηγεμόνων τους με την αυτοκρατορική εξουσία της Κωνσταντινούπολης, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μετά και από τις αποτυχημένες σταυροφορίες του 1100. Μέσα από βυζαντινές, δυτικές, αραβικές, αρμενικές και άλλες πηγές διερευνούν τις σχέσεις Βυζαντίου και Δύσης στα πλαίσια της δεύτερης και της τρίτης σταυροφορίας, ενώ εξετάζουν τις σχέσεις των Φράγκων ηγεμόνων μεταξύ τους και το ρόλο της παπικής εκκλησίας.</p> <p>Μετά την ολοκλήρωση των μαθημάτων οι φοιτητές θα μπορούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> -να αξιολογήσουν το ρόλο των σταυροφορικών κρατών στη μεταβολή του status της βυζαντινής αυτοκρατορίας στην ανατολική Μεσόγειο. -να αξιολογήσουν το ρόλο της παπικής εκκλησίας στην εδραίωση του σταυροφορικού πνεύματος στα πλαίσια των αξιώσεων της επί των εκκλησιών της Ανατολής. -να αξιολογήσουν το ρόλο των ιταλικών ναυτικών πόλεων και των Στρατιωτικών Ταγμάτων στις εξελίξεις στο χώρο της ανατολικής Μεσογείου. - να αξιολογούν την αλληλεπίδραση των εξελίξεων σε Δύση και Ανατολή κατά τη μεσαιωνική περίοδο. - να αξιολογούν τη διαφορετική εξελικτική πορεία Κράτους και Εκκλησίας σε Δύση και Ανατολή

και να εξάγουν συμπεράσματα ακόμα και για τη σύγχρονή τους πραγματικότητα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

- να διακρίνουν μέσα από τη συγκριτική μελέτη των πηγών του ρόλου της οπτικής του εκάστοτε συγγραφέα στην απεικόνιση της σύγχρονης του πραγματικότητας.

- να εκπονούν μια επιστημονική εργασία αξιοποιώντας δημιουργικά τις πηγές και τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία που έχουν στη διάθεσή τους.

Γενικές Ικανότητες

Έρευνα, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων με τη χρήση των απαιτούμενων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών.

Παραγωγή καινοτόμων ιδεών.

Κριτική και αυτοκριτική

Παραγωγή ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης.

(8) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Τα σταυροφορικά κράτη στη Συρία και την Παλαιστίνη
- Οι σταυροφορίες του 1101
- Οι ιταλικές ναυτικές πόλεις στους Αγίους Τόπους μετά την Πρώτη Σταυροφορία
- Η επίθεση του Νορμανδού Βοημούνδου εναντίον της βυζαντινής αυτοκρατορίας (1107) και η συνθήκη της Δεάβολης.
- Ο Βαλδουίνος Α' των Ιεροσολύμων και το Βυζάντιο
- Ίδρυση των Στρατιωτικών Ταγμάτων
- Ο Ιωάννης Β' Κομνηνός και η Αντιόχεια
- Ο Βερνάρδος του Κλαιρβώ και η κήρυξη της Β' Σταυροφορίας
- Η Β' Σταυροφορία και η εξέλιξή της
- Σταυροφορικά κάστρα
- Η Γ' Σταυροφορία και η εξέλιξή της
- Η εντεινόμενη εχθρότητα μεταξύ Βυζαντινών και Φράγκων ως αποτέλεσμα και της διέλευσης των σταυροφορικών στρατευμάτων από τα βυζαντινά εδάφη.
- Μελέτη επιλεγμένων χωρίων από τις πηγές

(9) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Μελέτη βιβλιογραφίας	20
	Εκπόνηση επιστημονικής εργασίας	19
	ΣΥΝΟΛΟ	39

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Επιστημονική εργασία. Δημόσια παρουσίαση.
----------------------------	--

(10) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<ul style="list-style-type: none"> - S. RUNCIMAN, Η ιστορία των σταυροφοριών. Το βασίλειο της Ιερουσαλήμ και η φραγκική Ανατολή, 1100-1187, Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα, 2006. - Χ. ΤΖΟΝΑΘΑΝ, Το Βυζάντιο και οι Σταυροφορίες, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2003. - M. BALARD, The Papacy and the crusades. Proceedings of the VIIth Conference of the Society for the Study of the Crusades and the Latin East: Crusades-Subsidia 3, New York 2011. - M. BARBER, The Military Orders. Fighting for the Faith and Caring for the Sick, Routledge, New York 1994. - A. J. BOAS, The Crusader World, Routledge, New York 2016. - M. M. BOM, Women in the Military Orders of the Crusades, Palgrave, Macmillan, New York, 2013. - M. BULL, Eyewitness and Crusade Narrative. Perception and Narration in Accounts of the Second, Third and Fourth Crusades, New York 2018. - C. MORRIS, The Papal Monarchy. The Western Church from 1050 to 1250, Oxford, 1989. - G. CONSTABLE, Crusaders and Crusading in the Twelfth Century, New York 2008. - M. FAVREAU-LILIE, Die Italiener im Heiligen Land vom ersten Kreuzzug bis zum Tode Heinrichs von Champagne (1098-1197), Amsterdam 1989. - N. HOUSLEY, Knighthoods of Christ. Essays on the History of the Crusades and the Knights Templar, Presented to Malcolm Barber, Aldershot, England, 2007. - R. J. LILIE, Byzantium and the Crusader States, 1096-1204, POIKILA BYZANTINA, Oxford 1993. - N. MORTON, The Medieval Military Orders, 1120-1314, Routledge, New York, 2013. - J. PHILLIPS, The Second Crusade. Extending the Frontiers of Christendom, Hampshire, 2007.
--

ΟΙ ΣΛΑΒΙΚΕΣ ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ (7^{ος}-10^{ος} ΑΙ.)

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 111	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Χειμερινό
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Οι σλαβικές φυλετικές ενώσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (7ος-10ος αι.)		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	ΕΙΔΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ (ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ)		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Επιτυχία στις εξετάσεις των μαθημάτων: <i>Εισαγωγή στη Βυζαντινή Ιστορία και Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές</i> , καθώς και στο μάθημα του Δ' εξαμήνου <i>Εισαγωγή στην Ιστορία των λαών της Στέπας: Προέλευση, κοινωνία και πολιτική, μεταναστεύσεις και μετασχηματισμοί (5ος-15ος αιώνας)</i> με βαθμό τουλάχιστον 7.		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι (στην Ελληνική)		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Το σεμινάριο αποσκοπεί στην παρουσίαση και ανάλυση των σλαβικών φυλετικών ενώσεων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (7ος-10ος αι.). Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής /τρια θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζει τις συνθήκες διαμόρφωσης των σλαβικών φυλετικών ενώσεων
- Εμβαθύνει στις εσωτερικές διεργασίες και τις έξωθεν επιδράσεις που σχετίζονται με αυτές
- Αναλύει τις πληροφορίες σχετικά με φύλα, θεσμούς, υλικό πολιτισμό κ.ά. στις σλαβικές φυλετικές ενώσεις
- Κατανοεί τις δομές και τη διαμόρφωση κοινωνικών τάξεων στις σλαβικές φυλετικές ενώσεις
- Επεξεργάζεται ειδικότερα θέματα που άπτονται της ιστορίας και του πολιτισμού του μεσαιωνικού σλαβικού κόσμου

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....
Άλλες...

.....

- Ανάλυση ιστορικών πηγών και αρχαιολογικών τεκμηρίων με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των ερευνητικών ζητημάτων
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής σκέψης
- Επεξεργασία διεθνούς βιβλιογραφίας
- Εμβάθυνση των γνώσεων για τον μεσαιωνικό σλαβικό κόσμο και τον περίγυρό του
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Απόκτηση εμπειρίας και των αναγκαίων εφοδίων για τη σύνταξη αυτόνομης σεμιναριακής εργασίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Από τον 7ο αιώνα, εντονότερα όμως κατά τους τρεις επόμενους, παρατηρείται στον χώρο της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης η ανάπτυξη φυλετικών ενώσεων (*φυλαρχίες* με κεντρική εξουσία) οι οποίες αποτελούν το ενδιάμεσο στάδιο στην ιστορική και πολιτισμική εξέλιξη των Σλάβων κατά τον Μεσαίωνα, μεταξύ της μετανάστευσης (όπου άρχουν πολέμαρχοι/αρχηγοί σε μικρότερα φύλα) και της ίδρυσης κρατών (βασιλεία, δουκάτα κ.ά.). Από την πλευρά των ευρημάτων, κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η δημιουργία οχυρωμένων κέντρων, συνήθως με εγκατάσταση μέσα σε αυτά, τα οποία αποτελούσαν και τοπικά κέντρα εξουσίας. Στην έρευνα παρατηρείται σε κάποιες περιπτώσεις η ταύτιση της επικράτειας μίας φυλετικής ένωσης με κάποιον πολιτισμό (π.χ. Tornow, Feldberg, Menkendorf) και αποδίδεται αντίστοιχο όνομα στους τύπους των οχυρών. Την ίδια εποχή επίσης αναπτύσσονται στις ακτές της Βαλτικής ορισμένα μεγάλα εμπορικά κέντρα. Το Σεμινάριο προσεγγίζει διεπιστημονικά τις νέες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στις φυλετικές ενώσεις (εμφάνιση κεντρικής εξουσίας και άρχουσας τάξης, εξειδικευμένης εργασίας κ.ά.), την αντανάκλασή τους στον υλικό πολιτισμό, την ανάπτυξη των οχυρών, τις επιδράσεις από γειτονικούς πολιτισμούς κ.ά. Ακόμη, εξετάζοντας τις σχετικές πηγές (π.χ. *Κωνσταντίνος Ζ΄ Πορφυρογέννητος*, *Βαυαρός Γεωγράφος*, *Annales Regni Francorum*, *Πρώιμο Ρωσικό Χρονικό/Χρονικό του Νέστορα*) διακρίνονται τα ονόματα και άλλα χαρακτηριστικά αυτών των ενώσεων καθώς και τίτλοι για τους Σλάβους ηγεμόνες αυτής της περιόδου. Στη διάρκεια του Σεμιναρίου θα παρακολουθείται η πρόοδος των εργασιών των φοιτητών (μεθοδολογία, βιβλιογραφική ενημέρωση, υποσημειώσεις κ.ά.).

Τρόπος εξέτασης: Υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, τις οποίες οι φοιτητές παρουσιάζουν προφορικά και συντάσσουν γραπτά.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Με φυσική παρουσία στην αίθουσα	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Ναι, όταν απαιτείται	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i> <i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	10
	Ανάλυση πηγών	35
	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	20
	Συγγραφή εργασίας	60
Σύνολο Μαθήματος	125	

<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p> <p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<p>Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνική</p> <p>Υποχρεωτική σεμιναριακή εργασία, η οποία παρουσιάζεται προφορικά και υποβάλλεται γραπτά.</p>
---	---

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία :

Barford, Paul. M. *Οι πρώτοι Σλάβοι. Πολιτισμός και κοινωνία στην πρώιμη μεσαιωνική Ανατολική Ευρώπη*, Αθήνα: Καρδαμίτσας, 2023.

Brather, Sebastian. *Archäologie der westlichen Slawen. Siedlung, Wirtschaft und Gesellschaft im früh- und hochmittelalterlichen Ostmitteleuropa* [Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 61]. Berlin – New York: De Gruyter, 2008.

Buko, Andrzej. "Tribal" societies and the rise of early medieval trade: archaeological evidence from Polish territories (eighth-tenth centuries), στο: *Post-Roman Towns, Trade and Settlement in Europe and Byzantium*. Τόμ. 1, *Trade and Settlement in Europe and Byzantium*, επιμ. Joachim Henning, 431–450. Berlin – New York: De Gruyter, 2007.

Buko, Andrzej. *The Archaeology of Early Medieval Poland. Discoveries–Hypotheses–Interpretations* [East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, 1]. Leiden – Boston: Brill, 2008.

Dresler, Petr – Macháček, Jiří. The Hinterland of an Early Mediaeval centre at Pohansko near Břeclav, στο: *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren*, επιμ. Lumír Poláček, 313-325.

Brno: Archäologischen Instituts der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, 2008.

Dulinicz, Marek. Frühe Slawen im Gebiet zwischen unterer Weichsel und Elbe. Eine archäologische Studie [Studien zur Siedlungsgeschichte und Archäologie der Ostseegebiete 7]. Neumünster: Wachholtz, 2006.

Eichert, Stefan. *Frühmittelalterliche Strukturen im Ostalpenraum. Studien zu Geschichte und Archäologie Karantaniens* [Aus Forschung und Kunst 39]. Klagenfurt am Wörthersee: Geschichtsverein für Kärnten, 2012.

Kardaras, Georgios. The Early Medieval Period in Poland 6th-9th c. Part Two: The Tribal Period. *Βυζαντικά* 33 (2016), 55–70.

Pieta, Karol – Robak, Zbigniew. The early Medieval hillfort Bojná – valy, Slovakia, and its defence system. *Acta Archaeologica Carpathica* 52 (2017), 329–351.

Profantová, Nad'a. Power elites in 9th–10th century Bohemia, στο: *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*, επιμ. Pavel Kouřil, 66-73. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, in cooperation with the Moravian Museum.

Rossignol, Sébastien. *Civitas* in Early Medieval Central Europe. Stronghold or District?. *The Medieval History Journal* 14/1 (2011), 71–99.

Το Βυζάντιο και η Ρωσία του Κιέβου (882–1240), επιμ. Γεώργιος Καρδαράς. Αθήνα: ΕΙΕ/ΙΙΕ, 2020.

-Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

Ο «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ» ΣΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΕΥΡΩΑΣΙΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 112	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Χειμερινό
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ο «πολιτισμός της αυλής» στον μεσαιωνικό ευρασιατικό κόσμο		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	ΕΙΔΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ (ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ)		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Επιτυχία στις εξετάσεις των μαθημάτων: <i>Εισαγωγή στη Βυζαντινή Ιστορία και Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές</i> , καθώς και στο μάθημα του Δ' εξαμήνου <i>Εισαγωγή στην Ιστορία των λαών της Στέπας: Προέλευση, κοινωνία και πολιτική, μεταναστεύσεις και μετασχηματισμοί (5ος-15ος αιώνας)</i> με βαθμό τουλάχιστον 7.		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι (στην Ελληνική)		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Το σεμινάριο αποσκοπεί στην παρουσίαση και ανάλυση του «πολιτισμού της αυλής» στον μεσαιωνικό ευρασιατικό κόσμο. Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής /τρια θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζει τις συνθήκες διαμόρφωσης και παρουσίασης των νομαδικών «αυλών» στις πηγές
- Εμβαθύνει στις εσωτερικές διεργασίες και τις έξωθεν επιδράσεις που σχετίζονται με αυτές
- Αναλύει τις πληροφορίες σχετικά με πρόσωπα και λειτουργίες των νομαδικών «αυλών»
- Κατανοεί τις δομές και την ιδεολογία των νομαδικών κοινωνιών
- Επεξεργάζεται ειδικότερα θέματα που άπτονται της ιστορίας και του πολιτισμού του μεσαιωνικού ευρασιατικού κόσμου

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα,:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....
Άλλες...

.....

- Ανάλυση ιστορικών πηγών και αρχαιολογικών τεκμηρίων με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των ερευνητικών ζητημάτων
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής σκέψης
- Επεξεργασία διεθνούς βιβλιογραφίας
- Εμβάθυνση των γνώσεων για τους λαούς της ευρασιατικής στέπας και του περίγυρού τους
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Απόκτηση εμπειρίας και των αναγκαίων εφοδίων για τη σύνταξη αυτόνομης σεμιναριακής εργασίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το Σεμινάριο επιχειρεί να διαμορφώσει μία συνολική εικόνα για τις «αυλές» (κέντρα εξουσίας και διοίκησης) των νομαδικών λαών κατά τον Μεσαίωνα, αναδεικνύοντας τα δομικά τους στοιχεία και το πώς αυτά μετεξελίσσονται εξαιτίας των επαφών και των επιδράσεων που δέχθηκαν οι νομάδες της Ευρασίας από τις αυλές των ισχυρών εδραίων αυτοκρατοριών, ιδιαίτερα όταν κάποιες νομαδικές ηγεμονίες απέκτησαν ισχύ αυτοκρατορίας. Τα ποικίλα ζητήματα που τίθενται υπό εξέταση σχετίζονται με τα πρόσωπα και τις λειτουργίες που καταγράφονται στις πηγές εντός των νομαδικών «αυλών». Αυτά, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν την προβολή της ισχύος του ηγεμόνα μαζί με τις αρχές και τα ήθη της νομαδικής κοινωνίας (κώδικες συμπεριφοράς), την εθιμοτυπία έναντι των ξένων, την οργάνωση «γραμματείας», γιορτές, τελετές και ποικίλες άλλες εκδηλώσεις. Πολύτιμες πληροφορίες προσφέρει και ο πλούτος των νομαδικών «αυλών» ο οποίος περιλαμβάνει πολύτιμα αντικείμενα (αντικείμενα γοήτρου), μέρος των οποίων προερχόταν από αυτοκρατορικές δωρεές, όπως και οι μαρτυρίες για διάφορα οικοδομήματα που σχετίζονται με τα πρόσωπα και τις λειτουργίες της «αυλής». Για την προσέγγιση όλων των παραπάνω, εξετάζονται σχετικές μαρτυρίες των πηγών, με έμφαση στο ιστορικό έργο του Πρίσκου και του Μένανδρου Προτήκτορα, καθώς και αρχαιολογικά τεκμήρια. Στη διάρκεια του Σεμιναρίου θα παρακολουθείται η πρόοδος των εργασιών των φοιτητών (μεθοδολογία, βιβλιογραφική ενημέρωση, υποσημειώσεις κ.ά.).

Τρόπος εξέτασης: Υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, τις οποίες οι φοιτητές παρουσιάζουν προφορικά και υποβάλουν γραπτά.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i></p>	<p>Με φυσική παρουσία στην αίθουσα</p>																							
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i></p>	<p>Ναι, όταν απαιτείται</p>																							
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i></p> <p><i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i></p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="699 573 1023 633"><i>Δραστηριότητα</i></th> <th data-bbox="1031 573 1362 633"><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="699 633 1023 672">Διαλέξεις</td> <td data-bbox="1031 633 1362 672">10</td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 672 1023 710">Ανάλυση πηγών</td> <td data-bbox="1031 672 1362 710">35</td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 710 1023 770">Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td data-bbox="1031 710 1362 770">20</td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 770 1023 808">Συγγραφή εργασίας</td> <td data-bbox="1031 770 1362 808">60</td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 808 1023 846"></td> <td data-bbox="1031 808 1362 846"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 846 1023 884"></td> <td data-bbox="1031 846 1362 884"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 884 1023 922"></td> <td data-bbox="1031 884 1362 922"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 922 1023 960"></td> <td data-bbox="1031 922 1362 960"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 960 1023 999"></td> <td data-bbox="1031 960 1362 999"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="699 999 1023 1016">Σύνολο Μαθήματος</td> <td data-bbox="1031 999 1362 1016">125</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	Διαλέξεις	10	Ανάλυση πηγών	35	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	20	Συγγραφή εργασίας	60											Σύνολο Μαθήματος	125	
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>																							
Διαλέξεις	10																							
Ανάλυση πηγών	35																							
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	20																							
Συγγραφή εργασίας	60																							
Σύνολο Μαθήματος	125																							
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</i></p> <p><i>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i></p> <p><i>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</i></p>	<p>Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνική</p> <p>Υποχρεωτική σεμιναριακή εργασία, η οποία παρουσιάζεται προφορικά και υποβάλλεται γραπτά.</p>																							

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία :

Court Culture in the Early Middle Ages. The Proceedings of the First Alcuin Conference, επιμ. Catherine Cubitt. Turnhout: Brepols, 2003.

Καρδαράς, Γεώργιος Θ. Μεταξύ Αττίλα και Βαϊανού. Το Βυζάντιο και οι νομαδικοί λαοί από το 453 έως το 558, *Βυζαντινά Σύμμεικτα* 24 (2014), 67-110.

Kardaras, Georgios. Nomadic courts as reflection of imperial ideology (Huns, Avars, Western Turks), στο: *Ideology. Proceedings of the 9th International Symposium "Days of Justinian I"*, Skopje, 12-14 November, 2021, επιμ. Mitko B. Panov, 76-85. Skopje: Institute of National History, 2022.

Kolditz, Sebastian. Barbarian Emperors? Aspects of the Byzantine Perception of the qaghan (chaganos) in the Earlier Middle Ages, στο: *Transcultural Approaches to the Concept of Imperial Rule in the Middle Ages*, επιμ. Christian Scholl, Torben R. Gebhardt και Jan Clauß. Frankfurt am Main – New York: Peter Lang, 2017.

Kopyś, Tadeusz. The Crown of St. Stephen as a Symbol of Legal Continuity and Hungarian Constitutionalism (Historical Background). *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*; 15 (3) (2022), 369–388.

Maenchen-Helfen, Otto. *Die Welt der Hunnen*. Wien – Köln – Graz: Hermann Böhlhaus Nachfolger, 1978.

Magdalino, Paul. Court and Capital in Byzantium, στο: *Royal courts in dynastic states and empires: a global perspective*, επιμ. Jeroen Duindam – Tulay Artan – Metin Kunt, 131-144. Leiden: Brill, 2011.

Mian Guo – Yang Shen. Interpretation of appropriate places: State ceremonies and the imperial main halls of the Tang and Song dynasties, *Frontiers of Architectural Research* 11 (2022), 1007–1029.

Nechaeva, Ekaterina. *Embassies – Negotiations – Gifts. Systems of East Roman Diplomacy in Late Antiquity*. Stuttgart: Franz Steiner, 2014.

Pohl, Walter. *The Avars: a steppe empire in Europe, 567–822*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2018.

Turko-Mongol Rulers, Cities and City Life, επιμ. David Durand-Guédy [Brill's Inner Asian Library 31]. Leiden – Boston: Brill, 2013.

Zupka, Dušan. Ritual and Symbolic Communication in Medieval Hungary under the Árpád Dynasty (1000–1301) By [East Central and Eastern Europe in the Middle Ages 450–1450, 39]. Leiden – Boston: Brill, 2016.

-Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

BYZANTINΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 200	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	A
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Ειδικού υποβάθρου, ανάπτυξης δεξιοτήτων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:			
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά και Αγγλικά (για φοιτητές Erasmus+)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Εξειδίκευση γνώσεων που έχουν αποκτηθεί στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Εμβάθυνση της ορολογίας της Παλαιοχριστιανικής και Βυζαντινής αρχιτεκτονικής και γλυπτικής, της τυπολογίας και μορφολογίας των μνημείων, των λειτουργικών κατασκευών του ναού και των «σχολών» αρχιτεκτονικής της Μεσοβυζαντινής περιόδου. Διεύρυνση γνώσεων για μνημεία της Παλαιοχριστιανικής και Βυζαντινής περιόδου.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής

υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

Παρουσίαση της φυσιογνωμίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του Βυζαντίου μέσα από αναφορές στις τεχνικές κατασκευής, τα υλικά δομής και τους αρχιτεκτονικούς τύπους.

Το μάθημα εστιάζεται στις ρωμαϊκές και ανατολικές απαρχές, στις επιρροές από τον αραβικό κόσμο και γενικότερα στα εξωγενή δάνεια που εμπλούτιζαν την βυζαντινή αρχιτεκτονική παράδοση σε όλη την ιστορία της. Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην ανάλυση της εκκλησιαστικής και κοσμικής αρχιτεκτονικής της Κωνσταντινούπολης και στην πολεοδομική οργάνωση της. Θα παρουσιαστούν επίσης τα μέρη των ναών και η εξέλιξη των αρχιτεκτονικών τύπων.

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα αυτό θα παρακολουθήσει και αναλύσει τους βασικούς σταθμούς εξέλιξης της βυζαντινής αρχιτεκτονικής στους περισσότερους από δέκα αιώνες της ύπαρξής της (ομάδες, κατηγορίες και τύποι κτιρίων). Εκτός από την ομαδοποίηση με βάση τις κατόψεις θα ασχοληθεί και με τα οργανικά μέρη των κτιρίων, τη λειτουργία και την εξέλιξή τους. Κατά τη διάρκεια των παραδόσεων θα αναδείξει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του Βυζαντίου μέσα από αναφορές στις τεχνικές κατασκευής, τα υλικά δομής και τους αρχιτεκτονικούς τύπους.

Εκτενή αναφορά θα γίνει στις ρωμαϊκές και ανατολικές απαρχές, στις επιρροές από τον αραβικό κόσμο και γενικότερα στα εξωγενή δάνεια που εμπλούτιζαν την βυζαντινή αρχιτεκτονική παράδοση σε όλη την ιστορία της. Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην ανάλυση της εκκλησιαστικής και κοσμικής αρχιτεκτονικής της Κωνσταντινούπολης και στην πολεοδομική οργάνωση της Πόλης από την ίδρυσή της μέχρι την Άλωση και άλλων μεγάλων κέντρων όπως η Θεσσαλονίκη, η Ραβέννα και ο Μυστράς

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i></p>	Παράδοση πρόσωπο με πρόσωπο																							
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i></p>	Έντονη χρήση παρουσίασης power point																							
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i></p> <p><i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i></p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="692 1173 1026 1234"><i>Δραστηριότητα</i></th> <th data-bbox="1026 1173 1362 1234"><i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="692 1234 1026 1272"> <i>Αυτόνομη μελέτη</i> </td> <td data-bbox="1026 1234 1362 1272"> <i>110 ώρες</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="692 1272 1026 1339"> <i>Εκπαιδευτική εκδρομή στην Άρτα</i> </td> <td data-bbox="1026 1272 1362 1339"> <i>15</i> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="692 1574 1026 1608"> <i>Σύνολο Μαθήματος</i> </td> <td data-bbox="1026 1574 1362 1608"> <i>125</i> </td> </tr> </tbody> </table>	<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>	<i>Αυτόνομη μελέτη</i>	<i>110 ώρες</i>	<i>Εκπαιδευτική εκδρομή στην Άρτα</i>	<i>15</i>															<i>Σύνολο Μαθήματος</i>	<i>125</i>	
<i>Δραστηριότητα</i>	<i>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</i>																							
<i>Αυτόνομη μελέτη</i>	<i>110 ώρες</i>																							
<i>Εκπαιδευτική εκδρομή στην Άρτα</i>	<i>15</i>																							
<i>Σύνολο Μαθήματος</i>	<i>125</i>																							

<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p> <p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και πού είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<p>Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά, Γερμανικά ή Γαλλικά. Γραπτή σεμιναριακή εργασία</p>
---	---

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<p>RODLEY L., Εισαγωγή στη Βυζαντινή Τέχνη και Αρχιτεκτονική, Αθήνα 2010. KRAUTHEIMER R., Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Αρχιτεκτονική, Αθήνα 1991. ĆURČIĆ S., <i>Architecture in the Balkans. From Diocletian to Süleyman the Magnificent</i>, New Haven 2010. MANGO C, <i>Byzantine Architecture</i>, Ν. Υόρκη 1976. ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., Μαθήματα ιστορίας της Αρχιτεκτονικής, τ. Β', Αθήνα 1975. SCHÄFER H., <i>Byzantinische Architektur</i>, Μόναχο 1978. ΓΚΙΟΛΕΣ Ν., Παλαιοχριστιανική Τέχνη. Ναοδομία (π. 200-600), Αθήνα 19982. ΓΟΥΝΑΡΗΣ Γ., Εισαγωγή στην Παλαιοχριστιανική Αρχαιολογία. Α' Αρχιτεκτονική, Θεσσαλονίκη 20082. ΓΚΙΟΛΕΣ Ν., Βυζαντινή Ναοδομία (600-1204), Αθήνα 19922. ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., Βυζαντινή και μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα, Αθήνα 2001. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ-ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥ Μ. – ΚΑΛΟΠΙΣΗ-ΒΕΡΤΗ Σ., Πολύγλωσσο εικονογραφημένο λεξικό όρων βυζαντινής αρχιτεκτονικής και γλυπτικής, Αθήνα 2010. ΟΡΛΑΝΔΟΣ Α., Η ξυλόστεγος παλαιοχριστιανική βασιλική της μεσογειακής λεκάνης, Αθήνα 1952. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ Π., Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική εις την Δυτικήν Στερεάν Ελλάδα και την Ήπειρον, Θεσσαλονίκη 19922. ΜΠΟΥΡΑΣ Χ. – ΜΠΟΥΡΑ Α., Η ελληνική ναοδομία κατά τον 12ο αιώνα, Αθήνα 2002. ΜΠΟΥΡΑΣ Χ., Βυζαντινή Αθήνα 10ος-12ος αιώνας, Αθήνα 2007. MILLET G., <i>L'école grecque dans l'architecture byzantine</i>, Παρίσι 1916. MATHWES Th., <i>The byzantine Churches of Istanbul</i>, Λονδίνο 1976.</p>

ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΕΙΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 110	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΕΙΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδικού υποβάθρου - Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική (επίσης Αγγλική και Γαλλική, όταν υπάρχουν αλλοδαποί φοιτητές/φοιτήτριες)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Με την επιτυχή ολοκλήρωση αυτού του μαθήματος ο φοιτητής/η φοιτήτρια θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Να εμβαθύνει στα καλλιτεχνικά ρεύματα της μνημειακής ζωγραφικής της υπό εξέταση περιόδου και να εξοικειωθεί ιδιαίτερα με την εικονογραφία. -Να ερμηνεύει τις ιδιαιτερότητες στη διαμόρφωση των χώρων του ναού σύμφωνα με τον τύπο του ναού, τις επιδράσεις από άλλες καλλιτεχνικές παραδόσεις καθώς και σύμφωνα με τις αντιλήψεις του κτήτορα. Επίσης στη ζωγραφική να ερμηνεύει το εικονογραφικό πρόγραμμα καθώς και εικονογραφικά θέματα, που εμφανίζονται αυτή την εποχή, και να διακρίνει τις διάφορες τεχνοτροπικές τάσεις. -Να συνθέτει μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα τα στοιχεία της ζωγραφικής, του κτιρίου, ώστε να εντοπίζει τις ομοιότητες ανάμεσα στα μνημεία. Επίσης να αναγνωρίζει τις διαφορετικές καλλιτεχνικές παραδόσεις της εποχής και, τέλος, να χρονολογεί τα μνημεία και το διάκοσμό τους.
Γενικές Ικανότητες

- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής και αρχαιολογικής σκέψης,
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Αυτόνομη χρήση βιβλιογραφίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα εστιάζει στη μελέτη της μνημειακής ζωγραφικής που αναπτύχθηκε από τον 13^ο έως και τον 15^ο αιώνα (1453). Παρουσιάζονται αναλυτικά οι καλλιτεχνικές τάσεις της εποχής στα μεγάλα κέντρα, δηλαδή την Κωνσταντινούπολη, τη Θεσσαλονίκη και το Άγιον Όρος, τον Μυστρά και την Κρήτη, ενώ ειδική αναφορά γίνεται και στη ζωγραφική του σερβικού κράτους. Τα καλλιτεχνικά εργαστήρια, οι επώνυμοι ζωγράφοι και η χορηγία αποτελούν επίσης σημαντικές θεματικές ενότητες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εικονογραφία σε συνάρτηση με λειτουργικά κείμενα που διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό τη ζωγραφική αυτής της περιόδου. Θα δοθούν υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, οι οποίες θα παρουσιαστούν γραπτά και προφορικά.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά ή Γαλλικά. Ανάθεση ατομικών εργασιών. Αναγνώριση των πηγών και ερμηνεία τους.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- M. Angold**, Church and Society in Byzantium under the Comneni, 1081-1261, Cambridge 1995.
- J. Van Antwerp Fine**, The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest, University of Michigan Press, Michigan 1987.
- Ανταπόδοση**. Μελέτες βυζαντινής και μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και τέχνης προς τιμήν της καθηγήτριας Ελένης Δεληγιάννη-Δωρή, Αθήνα 2010.
- X. Μαυροπούλου-Τσιούμη, E. Κυριακούδης (eds.)**, Αφιέρωμα στη μνήμη του Σωτήρη Κίτσα, Θεσσαλονίκη 2001.
- Sh. E. J. Gerstel, R. S. Nelson (eds.)**, Approaching the Holy Mountain. Art and Liturgy at St. Catherine's Monastery in the Sinai, Turnhout 201
- G. Babić**, Ikonografski program žinopisa u pripratamacrkavakralja Milutina, Symposium de Gračanica, 105-25.
- C. M. Vafeiades**, The Byzantine Painting after 1341: The Rendering of Space and Form, Βυζαντινά 34(2015-2016)
- K. Βαφειάδης**, Ύστερη Βυζαντινή Ζωγραφική. Χώρος και μορφή στην τέχνη της Κωνσταντινουπόλεως 1150-1450, Αθήνα 2015.
- A. Βασιλακέρης**, Οι τοιχογραφίες του Πρωτάτου και το πρόσωπο του Αυτοκράτορα, ΔΧΑΕ 34 (2013), 117-28.
- E. Dimitrova**, Seven Streams: The Stylistic Tendencies of Macedonian Fresco Painting in the 13th Century, Niš I Vizantija 6 (2007), pp. 193-206.
- V. J. Djurić**, Fresques médiévales à Chilandar. Contribution au catalogue des fresques du Mont Athos, Actes du XIIe CIÉB, Ohrid 1961, Beograd 1963, vol. III, Art et Archeologie, 59-98.
- S. Kalopissi-Verti**, Painters in Late Byzantine Society. The Evidence of Church Inscriptions, CahArch 42 (1994), pp. 139-58 (= Eadem, Οι ζωγράφοι στην ύστερη βυζαντινή κοινωνία. Η μαρτυρία των επιγραφών, Το πορτραίτο του καλλιτέχνη στο Βυζάντιο, (1997), pp. 121-59)
- Σ. Καλοπίση-Βέρτη**, «Τάσεις της μνημειακής ζωγραφικής περί το 1300 στον ελλαδικό και νησιώτικο χώρο (εκτός από τη Μακεδονία)», Ο Εμμανουήλ Πανσέληνος και η εποχή του, Αθήνα 1999, 63-90.
- S. Kalopissi-Verti**, Aspects of Byzantine Art after the Recapture of Constantinople (1261-c. 1300): Reflections of Imperial Policy, Reactions, Confrontation with the Latins, *Orient et Occident*, 41-64.
- X. Μαυροπούλου-Τσιούμη**, Οι τοιχογραφίες του 13^{ου} αιώνα στην Κουμπελίδικη Καστοριάς, Θεσσαλονίκη 1973.
- X. Μαυροπούλου-Τσιούμη**, Η μνημειακή ζωγραφική στη Θεσσαλονίκη στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα, Ευφρόσυνον, vol. I, pp. 658-68.
- J. Meyendorff**, Spiritual Trends in Byzantium in the Late Thirteenth and Early Fourteenth Centuries, in Art et Société à Byzance sous les Paléologues, Venise 1971, (= The Kariye Djami IV, 93-106).
- D. Mouriki**, Stylistic Trends in Monumental Painting of Greece at the Beginning of the Fourteenth Century, in Symposium de Gračanica (= Mouriki 1995, I, 1-80).
- R. S. Nelson**, Tales of Two Cities: The Patronage of Early Palaeologan Art and Architecture in Constantinople and Thessaloniki, Ο Μανουήλ Πανσέληνος, 127-45. Athens 1996).
- M. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου**, Η βυζαντινή μνημειακή ζωγραφική στα Βαλκάνια. Ιστορική συγκυρία και πολιτική ιδεολογία, τέλη 12ου – 16ος αι., Εώα και Εσπερία 6 (2004-2006), 149-90.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Βυζαντινές Σπουδές		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 109	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Χειμερινό
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ζητήματα Βυζαντινής Εικονογραφίας		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
Εμβάθυνση των φοιτητών σε θεωρητικά «γνωστές και οικείες παραστάσεις» της θρησκευτικής τέχνης. Μελέτη της σχέσης εικόνας-κειμένου, με αρχή την καταγωγή του θέματος καταγωγής τους (αρχαία δάνεια και μετατροπή τους σε θρησκευτικά), εξέταση της επίδρασης της αυτοκρατορικής εικονογραφίας στη δημιουργία τους και έρευνα των πατερικών, υμνολογικών κλπ. κειμένων, τα οποία στη συνέχεια οδήγησαν στον εμλουτισμό των θεμάτων με δευτερεύοντες σκηνές ή λεπτομέρειες.
Γενικές Ικανότητες
Κατανόηση του ότι η χριστιανική εικονογραφία δεν είναι κάτι που δημιουργείται εκ του μηδενός, αλλά βασίζεται σε παλαιότερη και σύγχρονή της εικονογραφία. Κατανόηση της επίδρασης των διαφόρων κειμένων (πλήν των ευαγγελικών) στη δημιουργία και εξέλιξη της

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η δημιουργία των παλαιοχριστιανικών και βυζαντινών θρησκευτικών παραστάσεων είναι γνωστό ότι δεν οφειλόταν μόνο στον καλλιτέχνη, αλλά η επιλογή του θέματος, των προσώπων, καθώς και διαφόρων λεπτομερειών του καθοριζόταν κυρίως από τον επίσκοπο,
---

κατά κανόνα άνθρωπο μορφωμένο και με εξαιρετική γνώση των κειμένων. Έτσι οι συνθέσεις εμπλουτίζονταν με στοιχεία που δεν αναφέρονται στην ευαγγελική αφήγηση, αλλά προέρχονται από απόκρυφα ή εξηγητικά κείμενα, ύμνους, την αυτοκρατορική εικονογραφία κλπ. Στο μάθημα θα εξεταστεί η δημιουργία και η εξέλιξη θρησκευτικών παραστάσεων σε όλα τα είδη της τέχνης (μνημειακή ζωγραφική, εικόνες, εικονογραφημένα χειρόγραφα, έργα μικροτεχνίας), με ιδιαίτερη έμφαση στο ονομαζόμενο «Δωδεκάορτο».

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Παράδοση πρόσωπο με πρόσωπο, παρουσίαση φοιτητικών εργασιών	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Έντονη χρήση παρουσίασης power point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ		
	Αυτόνομη μελέτη	20
	Εργασίες	19
	Σύνολο Μαθήματος	39 ώρες
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	<p>Γλώσσα παρουσίασης εργασιών και συγγραφής δοκιμίου Ελληνικά. Για φοιτητές Erasmus+ κατά περίπτωση παρουσίαση και συγγραφή σε Αγγλικά, Γερμανικά ή Γαλλικά.</p> <p>Παρουσίαση εργασιών, γραπτό δοκίμιο</p>	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

G. Millet, *Recherches sur l'iconographie de l'Evangile aux XIVe, XVe et XVIe siècles d'après les monuments de Mistra, de la Macédoine et du mont Athos*. Paris 1916.
A.Grabar, *Christian Iconography. A study of Its Origins*, Princeton 1968.
J. Engemann, *Deutung und Bedeutung frühchristlichen Bildwerke*, Darmstadt 1997.
H. Maguire, *Nectar & Illusion. Nature in Byzantine Art and Literature*, Oxford 2112
Τα αντίστοιχα λήμματα από τα ΒΑΣΙΚΑ εικονογραφικά λεξικά:
L. Réau, *Iconographie de l'art chrétien*, Paris 1955-1959.
G. Schiller, *Ikongraphie der christlichen Kunst*, τόμοι 1-5, Gütersloch 1-5, 1968-20005.
Reallexikon zur byzantinischen Kunst (RbK), σε εξέλιξη.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΙΚΡΟΤΕΧΝΙΑ Ι

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 103	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Χειμερινό
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Βυζαντινή Μικροτεχνία Ι		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ		ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
	3		15
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Σεμιναριακό μάθημα ειδικού υποβάθρου		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά		
Ύψημα ειδικού ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Και σε φοιτητές Erasmus+		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
Εξοικείωση με έργα βυζαντινής μικροτεχνίας και ειδικά επιστημονικά ζητήματα που αφορούν εν γένει στο εν λόγω θέμα. Γνώση υλικών, τεχνικής, εικονογραφίας, τεχνοτροπίας, προβλημάτων χρονολόγησης και απόδοσης σε εργαστήρια. Δώρα των βυζαντινών αυτοκρατόρων σε ηγεμόνες της Δύση (κατά την παράδοση και την αρχαιολογική μαρτυρία)ς.
Γενικές Ικανότητες
Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και γνώσης της ορολογίας που αναφέρεται στη Βυζαντινή Μικροτεχνία. Ανάπτυξη δυνατότητας χρήσης και ερμηνείας πηγών που αναφέρονται στη βυζαντινή μικροτεχνία και σύνδεσής τους με σωζόμενα έργα, αυτόνομη αναζήτηση στο αντικείμενο της Βυζαντινής Μικροτεχνία, χρήση νέων τεχνολογιών στον χώρο της Βυζαντινής Μικροτεχνίας.

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Κατηγορίες έργων τέχνης που εμπίπτουν στη Βυζαντινή Μικροτεχνία (υλικά, τεχνική). Συζήτηση και προσπάθεια ερμηνείας των προβλημάτων της βυζαντινής μικροτεχνίας (χρονολόγηση, απόδοση σε εργαστήρια). Το ερώτημα Κωνσταντινούπολη, Ρώμη και καλλιτεχνικά κέντρα της Ανατολής. Παρουσίαση σημαντικών έργων παλαιοχριστιανικής και βυζαντινής μικροτεχνίας: ελεφαντοστά, στεατίτες, σμάλτα, υφάσματα, μέταλλα, κεραμική, νομίσματα. Η Μακεδονική Αναγέννηση μέσα από τη μικροτεχνία ης Πρωτεύουσας, σύγκριση με σύγχρονα εικονογραφημένα χειρόγραφα και μνημειακή ζωγραφική. Αυτοκρατορικά δώρα των βυζαντινών αυτοκρατόρων σε ηγεμόνες της Δύσης.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Παράδοση πρόσωπο με πρόσωπο και παρουσίαση εργασιών	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Έντονη χρήση παρουσίασης power point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Αυτόνομη μελέτη	20 ώρες
	Υποχρεωτική εκπόνηση και προφορική παρουσίαση σύντομης εργασίας	19 ώρες
	Σύνολο Μαθήματος	39 ώρες
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά, Γερμανικά ή Γαλλικά. Γραπτή εξέταση. Ερωτήσεις ανάπτυξης που αφορούν στην αναγνώριση και χρονολόγηση σημαντικών έργων της βυζαντινής μικροτεχνίας, στην ένταξή τους σε ευρύτερο καλλιτεχνικό περιβάλλον και καλλιτεχνικά ρεύματα. Προσμετράται η εκπόνηση εργασίας.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

WEITZMANN K. (εκδ.), Age of Spirituality. Late Antique and Early Christian Art, Third to Seventh Century, (κατ. έκθ.), The Metropolitan Museum of Art, N. Υόρκη 1979.
 Splendeurs de Byzance, Europalia 82 (κατ. έκθ.), Βρυξέλλες 1982.
 DURAND J. (εκδ.), Byzance, Louvre. L'art byzantin dans les Collections publiques françaises (κατ. έκθ.), Παρίσι 1992.
 CUTLER A. – NESBITT J. L'arte bizantina e il suo pubblico, I-II, Torino 1986.
 Βυζαντινή Τέχνη – Τέχνη Ευρωπαϊκή (κατ. έκθ.), Αθήνα 1964.
 HAHNLOSER H. R. (εκδ.), Il Tesoro di San Marco. Il tesoro e il museo, I-II, Φλωρεντία 1971.
 BUCKTON D. (εκδ.), Byzantium. Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections, Λονδίνο 1994.
 EVANS H. – WIXOM W. (εκδ.), The Glory of Byzantium, The Metropolitan Museum of Art, N. Υόρκη 1997.
 Ώρες Βυζαντίου. Έργα και Ημέρες: Το Βυζάντιο ως Οικουμένη (κατ. έκθ.), Αθήνα 2001.

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ-ΜΠΑΚΙΡΤΖΗ Δ.(εκδ.),Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο. Θεσσαλονίκη, Λευκός Πύργος 2001-2002, (κατ. έκθ.), Αθήνα 2002.
EVANS H. (εκδ.), Byzantium, Faith and Power (1261 – 1557), The Metropolitan Museum of Art, N. Υόρκη 2004.
Byzantium and Islam: Age of Transition (κατ. έκθ.), The Metropolitan Museum of Art, N. Υόρκη 2012.
DELVOYE CH, , Βυζαντινή Τέχνη, Αθήνα 2003.
RODLEY L., Εισαγωγή στη Βυζαντινή Τέχνη και Αρχιτεκτονική, Αθήνα 2010.

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 202	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΑΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική (επίσης Αγγλική και Γερμανική, όταν υπάρχουν αλλοδαποί φοιτητές/φοιτήτριες)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=3265		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
Αντικειμενικός σκοπός του μαθήματος είναι η απόκτηση ικανότητας ανάγνωσης των επιγραφών και χρήσης τους ως πηγών για την ιστορία και την ιστορία της τέχνης.
Γενικές Ικανότητες

- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής και αρχαιολογικής σκέψης,
- ανάπτυξη δυνατότητας χρήσης και ερμηνείας επιγραφικών πηγών,
- αυτόνομη αναζήτηση και έρευνα στο αντικείμενο της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής , προσαρμογή και χρήση νέων τεχνολογιών στον χώρο των μεσαιωνικών σπουδών,
- αυτόνομη χρήση βιβλιογραφίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα εξεταστούν οι επιγραφές ως ομάδα ιστορικών πηγών για την ιστορία της ευρύτερης περιοχή της βυζαντινής Ηπείρου αλλά και των πρώιμων χρόνων της οθωμανικής κατάκτησης. Θα δοθούν υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, οι οποίες θα παρουσιαστούν γραπτά και προφορικά.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά, Γερμανικά ή Γαλλικά. Ανάθεση ατομικών εργασιών. Αναγνώριση των πηγών και ερμηνεία τους.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

M. ACHEIMASTOU-ROΤΑΜΙΑΝΟΥ, Η μονή των Φιλανθρωπηνών και η πρώτη φάση της μεταβυζαντινής ζωγραφικής. Athens 1983.
P. ARABANTINOS, Περιγραφή τῆς Ἡπείρου εἰς μέρη τρία. I-III. Ioannina 1984.
C. ASDRACHA, Les foires en Épire médiévale. La fonction justificative de la memoire historique. JÖB 32 (1982) 437-448.

- ATHENAGORAS. Νεὸς Κουβαρᾶς ἦτοι χρονικά σημειώματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν πόλιν ἰδία τῶν Ἰωαννίνων, εἰς μονὰς αὐτῆς καὶ τὰς ἐπαρχίας αὐτῆς. HX 4 (1929) 1-54.
- G. A. BANTZIOS, Ζαγόρι. Η Δωδώνη. Μεγάλη Πανηπειρωτική Ἐγκυκλοπαίδεια 10 (1959-60) 305-320.
- L. BASILEIADES, Ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς καὶ ἡ σταυροπηγιακὴ Μονὴ Μολυβδοσκεπάστου (Ἱστορικαὶ σημειώσεις). Ἡπειρωτικὸς Ἄσπῆρ, Ἡμερολόγιον εἰκονογραφημένον τοῦ βισέκτου ἔτους 1904 1(1904) 180-183.
- G. BELENES, Χρονολογικὰ συστήματα σε ἐπιγραφές καὶ χειρόγραφα Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν χρόνων. Πρακτικὰ του 5' Διεθνούς Συμποσίου Ἑλληνικῆς Παλαιογραφίας (Δράμα, 21-27 Σεπτεμβρίου 2003) (eds. B. ATSALOS – N. TSIRONE). Athens 2008 II 659-679.
- L. BRANOUSES, Ἡ ἐν Ἠπειρῷ Μονὴ Σωσίου. Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 6 (1956) 72-129.
- M. CHATZIDAKES, Ἑλληνες ζωγράφοι μετὰ τὴν ἀλωση (1450-1830) I. Athens 1987.
- M. CHATZIDAKES – E. DRAKOPOULOU, Ἑλληνες ζωγράφοι μετὰ τὴν ἀλωση (1450-1830) II. Athens 1997.
- I. CHOULIARAS, Η εντοιχία θρησκευτικῆ ζωγραφικῆ του 16ου καὶ 17ου αἰῶνα στο Δυτικὸ Ζαγόρι. Athens 2009.
- M. GARIDES, Μεταβυζαντινὴ ζωγραφικὴ (1450-1600). Η εντοιχία ζωγραφικῆ μετὰ τὴν πτῶση του Βυζαντίου στον ὀρθόδοξο κόσμον καὶ στις χώρες ὑπὸ ξένη κυριαρχία. Athens 2007.
- K. THESPROTOU – A. PSALIDA, Γεωγραφία Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου. Ἐξ ἀνέκδοτου χειρογράφου τοῦ Κοσμά Θεσπρωτοῦ μὲ τοπογραφικὰ σχεδιογραφήματα καὶ γεωγραφικοὺς χάρτας τοῦ ἰδίου, (ed. A. PAPACHARISES). Ioannina 1964.
- H. İNALCIK, Hicrî 835 Tarihli Sûret-i defter-i Sancak-i Arvanid (Türk Tarih Kurumu Yayınlarından XIV/1). Ankara 1954.
- H. İNALCIK – D. QUATAERT, Οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱστορία τῆς Οθωμανικῆς αυτοκρατορίας (trans. M. SAREGIANNES) I-II. Athens 2008.
- B. PAPADOPOULOU, Η Κόνιτσα καὶ ἡ ευρύτερη περιοχὴ τῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδο. Η ἐπαρχία τῆς Κόνιτσας στο χώρο καὶ στο χρόνο (Εισηγήσεις στο Α' ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο. Konitsa 1996, 75- 99.
- D. RAIOS, Εἰδήσεις γιὰ τὴ μονὴ Βουτσᾶς. Το μοναχολόγιο τοῦ ηγουμένου Ἀγαθάγγελου καὶ ἄλλες σημειώσεις κατὰ μεταγραφὴ Λέανδρου Βρανούση. Epeirotika Grammata 13 (2008) 91-114.
- D. RAIOS, Εἰδήσεις γιὰ τὴ μονὴ Βουτσᾶς Β' "Δίπτυχα τῆς ἱεράς καὶ βασιλικῆς μονῆς Παναγίας Πωγωνιωτίσσης Βουτσᾶς". Νεότερα στοιχεῖα γιὰ τὸ μοναχολόγιό τῆς. Βελλὰ. Ἐπιστημονικὴ ἐπετηρίδα 5 (2009) 449-520.
- D. RAIOS, Τοπωνυμικά I. Dodone: Φιλολογία 19 (1990) 221-265.
- D. RAIOS, Χειρόγραφα καὶ "σκιές" χειρογράφων ἀπὸ τὸ Ἀνατολικὸ Ζαγόρι. Ioannina 2006.
- A. RHOBY, Byzantinische Epigramme in inschriftlicher Überlieferung. Band 1: Byzantinische Epigramme auf Fresken und Mosaiken. (Veröffentlichungen zur Byzanzforschung 15) Vienna 2009.
- A. RHOBY, Byzantinische Epigramme in inschriftlicher Überlieferung. Band 2: Byzantinische Epigramme auf Ikonen und Objekten der Kleinkunst. Nebst Addenda zu Band 1 „Byzantinische Epigramme auf Fresken und Mosaiken (Veröffentlichungen zur Byzanzforschung 23) Vienna 2010.
- CH. STAVRAKOS, The 16th Century Donor Inscriptions in the Monastery of the Dormition of the Virgin (Theotokos Molybdoskepastos). The Legend of the Emperor Constantine IV. as Founder of Monasteries in Epirus. Wiesbaden 2014

ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΤΟΝ 10^ο ΑΙΩΝΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 206	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΑΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΤΟΝ 10^ο ΑΙΩΝΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική, Αγγλική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Σεμιναριακό μάθημα στο πλαίσιο του οποίου επί τη βάσει εργασιών, ο φοιτητής/-τρια εξοικειώνεται με ζητήματα, όπως οι πολιτισμικές και άλλες επαφές που αναπτύχθηκαν ανάμεσα στη σαξονική δυναστεία της Γερμανίας και το Βυζάντιο κατά τον 10ο αιώνα. Μελετώνται οι σχέσεις του Βυζαντίου με την αυλή των Οθώνων πριν και μετά τον γάμο της βυζαντινής πριγκίπισσας Θεοφανώς με τον διάδοχο του γερμανικού θρόνου, Όθωνα Β', το 972. Εξετάζονται οι σχέσεις του Βυζαντίου με την παπική εκκλησία κατά τον 10ο αιώνα, καθώς και οι σχέσεις της τελευταίας με τους Σάξονες ηγεμόνες. Μέσω της «οθωνικής ιστοριογραφίας» αναζητείται η «εικόνα» του Βυζαντίου στην αυλή των Οθώνων, ενώ μελετάται η «ιταλική» πολιτική τους, καθώς και ο ανταγωνισμός τους με το Βυζάντιο για τη βυζαντινής επιρροής νότια Ιταλία και τον ρωμαϊκό αυτοκρατορικό τίτλο.</p> <p>Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής/-τρια:</p> <ul style="list-style-type: none"> - θα είναι σε θέση να περιγράψει γεγονότα και πολιτικές εξελίξεις σε Βυζάντιο και Δύση τον 10ο αιώνα - θα έχει κατανοήσει τη θεώρηση της ρωμαϊκής αυτοκρατορικής ιδέας από την Εκκλησία και το Κράτος στη Δύση ως παράγοντα που καθόρισε τις ανταγωνιστικές σχέσεις Βυζαντίου και Γερμανικής αυτοκρατορίας - θα μπορεί να εξετάσει τις σχέσεις Βυζαντίου και Δύσης και σε άλλες περιόδους της βυζαντινής ιστορίας στο πλαίσιο του μεταξύ τους ανταγωνισμού.

- Θα μπορεί να εξηγήσει τους παράγοντες που κατά τη μεσαιωνική περίοδο συνέβαλαν στη διαμόρφωση των σχέσεων Βυζαντίου και Δύσης.
- Θα μπορεί να αξιολογήσει και να εξάγει συμπεράσματα από τη συγκριτική μελέτη δυτικών και βυζαντινών πηγών

Γενικές Ικανότητες

- Προσέγγιση και κριτική ερμηνεία ιστορικών πηγών
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και συνδυαστικής σκέψης
- Αξιολόγηση των ιστορικών τεκμηρίων
- Εύρεση και κριτική προσέγγιση διεθνούς βιβλιογραφίας
- Ανάπτυξη διεπιστημονικότητας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Η παπική εκκλησία τον 10^ο αιώνα και οι σχέσεις της με τους Σάξωνες ηγεμόνες.
- Το πολιτικό πρόγραμμα του Όθωνα Α' και η οργάνωση του κράτους του.
- Η ιταλική πολιτική του Όθωνα Α'.
- Οι διπλωματικές και πολιτιστικές συνέπειες του γάμου της Θεοφανώς και του Όθωνα Β' το 972.
- Ο εκχριστιανισμός των δυτικών Σλάβων.
- Το Βυζάντιο και η παπική εκκλησία κατά το δεύτερο μισό του 10^{ου} αιώνα.
- Η προσωπικότητα του Όθωνα Γ'.

Παρουσίαση και εξήγηση των σεμιναριακών εργασιών. Ανάθεση των σεμιναριακών εργασιών και συζήτηση σχετικά με τη μεθοδολογία εξειδικευμένα για κάθε εργασία. Σε κάθε μάθημα οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν την πρόοδο της έρευνάς τους, ακολουθεί συζήτηση και παρουσιάζονται ξενόγλωσσα άρθρα σχετικά με την εργασία τους.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12 ώρες
	Ανάλυση πηγών	6 ώρες
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9 ώρες
	Συγγραφή εργασίας	12 ώρες
	Σύνολο Μαθήματος	39

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ανάθεση εργασιών με τις πρωτογενείς πηγές ή τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία και ανάθεση ατομικής γραπτής εργασίας, που συζητείται και παρουσιάζεται στην αίθουσα-Δημόσια παρουσίαση της εργασίας στο πλαίσιο Ημερίδας Μεταπτυχιακών Φοιτητών στο τέλος του εξαμήνου ή του ακαδημαϊκού έτους. Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνική ή Αγγλική για τους φοιτητές Erasmus
----------------------------	---

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Constantine Porphyrogenitus, *De administrando imperio*. Greek text edited by Gy. Moravcsik, English translation by R. J. H. Jenkins, Dumbarton Oaks, CFHB, I-II, Washington, 1967
- Constantine Porphyrogenetos, *The book of ceremonies* in 2 volumes, translated by Ann Moffatt and Maxeme Tall with the Greed edition of the *Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae* (Bonn, 1829), Canberra 2012.
- *Die Chronik des Bishcofs Thietmar von Merseburg und ihre Korveier Ueberarbeitung*. MGH *Scriptores rerum Germanicarum* NS 9. Berlin, 1935. Available from digital MGH.
- *Quellen zur Geschichte der saechsichen Kaiserzeit*. Widukinds *Sachsengeschichte*. Adalberts Fortsetzung der *Chronik Reginos*. Liudprands *Werke* (ed. A. Bauer, R. Rau), Darmstadt 1971.
- *The Correspondence of Leo, Metropolitan of Synanda and Syncellus*, ed. M.P. Vinson, Dumbarton Oaks Texts, 2018.
- *Thietmari Merseburgensis episcopi Chronicon*. MGH *Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum separatim editi* 54. Wattenbach Wilhelm and Friedrich Kurze (eds.). Hanover 1889.
- *The complete works of Liudprand of Cremona*, (ed. and transl. P. Squatriti), Washington D.C.: Catholic University of America Press, 2007.
- A. Warner, *Odilo of Cluny, Epitaph of the August Lady, Adelheid*, *Medieval Historiography*, Routledge, 2000.
- *Widukind von Corvey. Res Gestae Saxonicae/Die Sachsengeschichte*. Ekkehardt Rotter, Bernd Schneidmüller (übers. und hrsg.), Lateinisch-Deutsch. Bibliographisch ergänzte Auflage. Stuttgart 2011.
- M. G. Arbagi, *Byzantium, Germany, the Regnum Italicum and the Magyars in the tenth century*, στο: *BS* 6(1979), 35-48.
- *Byzantine Diplomacy*. Papers from the Twenty-fourth Symposium of Byzantine Studies (Cambridge, March 1990), έκδ. J. Shepard-S. Franklin, London 1992.
- *Byzantium and the Low Countries in the tenth century. Aspects of Art and History in the Ottonian Era*, έκδ. V. D. Van Aalst-K. N. Ciggaar, Hernen 1985.
- *Byzanz und das Abendland im 10. und 11. Jahrhundert*, έκδ. E. Konstantinou, Köln-Weimar-Wien 1997.
- K. Ciggaar, *Western Travellers to Constantinople. The west and Byzantium, 962-1204: Cultural and Political Relations*, Leiden-New York-Köln, 1996.
- A. Davis, *The empress Theophano. Byzantium and the West at the turn of the first millennium*. Cambridge 1995.
- E. Eickhoff, *Theophanu und der König: Otto III und seine Welt*, Stuttgart 1997.
- O. Engels, *Theophanu-die westliche Kaiserin aus dem Osten*, στο: *Die Begegnung des Westens mit dem Osten*, έκδ. O. Engels-P. Schreiner, Sigmaringen 1993, 13-36.

- H. M. Harting, *Church and cosmos in early Ottonian Germany: the view from Cologne*. Oxford/New York, Oxford University Press, 2007.
- R. Hiestand, *Byzanz und das Regnum Italicum im 10. Jahrhundert. Ein Beitrag zur ideologischen und machtpolitischen Auseinandersetzung zwischen Osten und Westen*, Zürich 1964.
- KAISERIN THEOPHANU. *Begegnung des Ostens und Westens um die Wende des ersten Jahrtausends. Gedenkschrift des Kölner Schnütgen-Museums zum 1000. Todesjahr der Kaiserin*, hrsg. von A. von Euw und P. Schreiner, Bd. I-II, Köln 1991.
- Β. Σ. Καραγεώργος, *Λιουτπράνδος, ο επίσκοπος Κρεμώνης ως ιστορικός και διπλωμάτης*. Αθήνα 1978.
- Β. Σ. Καραγεώργος, *Η Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, τόμος Α΄*, Αθήνα 1987.
- E. Konstantinou, *Byzanz und das Abendland im 10. Und 11. Jahrhundert*, Koeln, Weimar, Wien 1997.
- K. Leyser, *Medieval Germany and its neighbours 900-1250*, 1982.
- T. C. Lounghis, *Les ambassades byzantines en Occident depuis la foundation des états barbares jusqu' aux croisades*, Athènes 1980.
- Τ. Κ. Λουγγής, *Η βυζαντινή κυριαρχία στην Ιταλία. Από τον θάνατο του Μ. Θεοδοσίου ως την άλωση του Μπάρι (395-1071μ.χ.)*, Αθήνα, 1989.
- S. MacLean (hrsg.): *History and politics in late Carolingian and Ottonian Europe. The chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*. Manchester 2009.
- D. Nerlich, *Diplomatische Gesandtschaften zwischen Ost-und Westkaisern 756-1002. Geist und Werk der Zeiten Nr. 92*, Bern 1999.
- OTTO DER GROSSE. *Magdeburg und Europa*, (hrsg. von M. Puhle), Bd. I-II, Mainz am Rhein, 2001.
- R. Pauler, *Das Regnum Italiae in ottonischer Zeit. Markgrafen, Grafen und Bischoefe als politische Kraefte*, Tübingen 1982.
- T. Reuter, *Germany in the early Middle Ages c. 800-1056*, 1991.
- P. E. Schramm, *Kaiser, Rom und Renovatio. Studien zur Geschichte des Römischen Erneuerungsgedanken vom Ende des Karolingischen Reiches bis zum Investiturstreit*, Darmstadt 1984.
- S. Groth, *In regnum successit „Karolinger“ und „Ottonen“ oder das „Ostfränkische Reich“?*, Frankfurt am Main, 2017.
- V. D. Vaan Aalst-K. N. Ciggaar, *Byzantium and the Low Countries in the tenth century. Aspects of art and history in the Ottonian era*, Hernen, 1985.
- *The New Cambridge Medieval History*, vol. 3, c. 900-1024.
- W. Ulmann, *The growth of papal government in the Middle Ages. A Study in the Ideological Relation of Clerical to Lay Power*, London 1955.

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ:
ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 210	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΑΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ: ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Το μάθημα εστιάζει στην ανάλυση της θεωρίας και πρακτικής του πολέμου στο Βυζάντιο από τον 7ο έως τον 15ο αι.</p> <p>Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής / τρια θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανοεί τη στρατηγική των Βυζαντινών και τη σημασία της διπλωματίας • Αντιλαμβάνεται την έννοια της «πολεμικής» ιδεολογίας • Γνωρίζει τις πολεμικές πρακτικές, τις ένοπλες δυνάμεις και την τέχνη του πολέμου στο Βυζάντιο • Αναλύει σημαντικά πολεμικά γεγονότα • Κατανοεί τις κοινωνικές επιπτώσεις του πολέμου • Επεξεργάζεται ειδικότερα θέματα στρατιωτικής ιστορίας, όπως π.χ. οχυρώσεις, πολεμική τεχνολογία, κ.ά.
Γενικές Ικανότητες

- Ανάλυση ιστορικών πηγών
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής σκέψης
- Αξιοποίηση των υλικών τεκμηρίων
- Επεξεργασία διεθνούς βιβλιογραφίας
- Επίλυση επιμέρους πολεμικών ζητημάτων, π.χ. τοπογραφία, οχυρώσεις, κ.ά
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Εξοικείωση με τα εργαλεία μεθόδου της στρατιωτικής ιστορίας
- Αντιμετώπιση ερευνητικών προβλημάτων
- Αξιολόγηση της σημασίας της διεπιστημονικότητας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα δομείται με βάση τους εξής άξονες:

A. Παρουσίαση της θεωρίας και της ιδεολογίας του πολέμου στο Βυζάντιο μέσα από τις πρωτογενείς πηγές και περιγραφή της «τέχνης» του πολέμου

B. Ανάθεση ατομικών εργασιών σχετικά με ειδικότερα θέματα στρατιωτικής ιστορίας, όπως λ.χ. συγκεκριμένες μάχες, πολεμική τεχνολογία, στρατιωτικά εγχειρίδια, εξεγέρσεις, κ.ά και αντιμετώπιση μεθοδολογικών προβλημάτων

Γ. Παρουσίαση εργασιών-επισημάνσεις-σχόλια

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39

<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ</p>	<p>Ανάθεση μικρών ομαδικών εργασιών σχετικά με τις πρωτογενείς πηγές ή τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία και ανάθεση ατομικής γραπτής εργασίας, που συζητείται και παρουσιάζεται στην αίθουσα - Δημόσια παρουσίαση της εργασίας στο πλαίσιο Ημερίδας Μεταπτυχιακών Φοιτητών στο τέλος του εξαμήνου ή του ακαδημαϊκού έτους - Γλώσσα αξιολόγησης είναι η Ελληνική ή η Αγγλική για τους φοιτητές Erasmus</p>
-----------------------------------	---

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Birkenmeier J., *The development of the Komnenian Army, 1081-1180*, Leiden-Boston-Köln 2002.
- Christides V., «Naval history and naval technology in Medieval times. The need for interdisciplinary studies», *Byzantion* 58 (1988), 309-332.
- Contamine P., *War in the Middle Ages*, Oxford 1986.
- Haldon J., *Warfare, State and Society in the Byzantine world, 565-1204*, London 1999.
- Kaegi W. , *Army, Society and Religion in Byzantium*. London, VR, 1982.
- Ο ίδιος, *Some Thoughts on Byzantine Military Strategy*, Brookline, Mass.: Hellenic College Press, 1983.
- Κόλια-Δερμιτζάκη Α., *Ο Βυζαντινός «ιερός πόλεμος». Η έννοια και η προβολή του θρησκευτικού πολέμου στο Βυζάντιο*, Αθήνα 1991.
- Koliass T.G., *Byzantinische Waffen. Ein Beitrag zur byzantinischen Waffenkunde von den Anfängen bis zur lateinischen Eroberung* [Byzantina Vindobonesia 17], Wien 1988.
- Koutrakou N., "Diplomacy and espionage: their role in byzantine foreign relations, 8th - 10th centuries", στο: J. Haldon (ed.), *Byzantine Warfare*, Aldershot 2007, σσ. 529-548.
- Luttwak E.N., *The Grand Strategy of the Byzantine Empire*, Cambridge-Massachusetts-London 2009.
- Nicolle D.C., *Arms and Armour of the Crusading Era: 1050-1350*, τ. Α' -Β', Ν. Υόρκη 1988.
- Παπασωτηρίου Χ., *Βυζαντινή υψηλή στρατηγική 6ος-11ος αιώνας*, Αθήνα 2000.
- Parry V.J. - Yapp M.E. (εκδ.), *War, technology and society in the Middle East*, London, N. York, Toronto 1975.
- Πατούρα Σ., *Οι αιχμάλωτοι ως παράγοντες επικοινωνίας και πληροφόρησης (4ος – 10ος αι.)*, Αθήνα 1994.
- Σαββίδης Α., *Βυζαντινά στασιαστικά και αυτονομιστικά κινήματα στα Δωδεκάνησα και στη Μ. Ασία, 1189-1240 μ.Χ. Συμβολή στη μελέτη της υστεροβυζαντινής προσωπογραφίας και τοπογραφίας την εποχή των Αγγέλων, των Λασκαρίδων της Νίκαιας και των Μεγαλοκομνηνών του Πόντου*, Αθήνα 1987.
- Συγκέλλου Ε., *Ο πόλεμος στον δυτικό ελλαδικό χώρο κατά τον ύστερο Μεσαίωνα (13ος-15ος αι.)* [ΕΙΕ/ ΙΒΕ, Μονογραφίες 8], Αθήνα 2008.
- *Το Εμπόλεμο Βυζάντιο (9ος – 12ος αι.)*, επιμ. Κ. Τσικνάκης, Αθήνα 1997.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΣΤΕΠΑΣ: ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (5^{ος}-15^{ος} ΑΙΩΝΑΣ)

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΙΣ 220	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Εαρινό
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Εισαγωγή στην Ιστορία των λαών της Στέπας: Προέλευση, κοινωνία και πολιτική, μεταναστεύσεις και μετασχηματισμοί (5ος-15ος αιώνας)		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	ΕΙΔΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ (ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ)		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Επιτυχία στις εξετάσεις των μαθημάτων: <i>Εισαγωγή στη Βυζαντινή Ιστορία και Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές</i> με βαθμό τουλάχιστον 7.		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική. Για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις στην Αγγλική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι (στην Ελληνική)		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Το σεμινάριο αποσκοπεί στην παρουσίαση και ανάλυση των λαών της ευρασιατικής στέπας κατά τον Μεσαίωνα. Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής /τρια θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζει τις συνθήκες διαμόρφωσης και επέκτασης των ευρασιατικών λαών
- Εμβαθύνει στις εσωτερικές διεργασίες και τις έξωθεν επιδράσεις που σχετίζονται με αυτούς
- Αναλύει τις πληροφορίες σχετικά με πρόσωπα, δομές, ιδεολογία και λειτουργίες στις νομαδικές κοινωνίες
- Επεξεργάζεται ειδικότερα θέματα που άπτονται της ιστορίας και του πολιτισμού του μεσαιωνικού ευρασιατικού κόσμου

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;:

*Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών*

*Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης*

*.....
Άλλες...*

.....

- Ανάλυση ιστορικών πηγών και αρχαιολογικών τεκμηρίων με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των ερευνητικών ζητημάτων
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής σκέψης
- Επεξεργασία διεθνούς βιβλιογραφίας
- Εμβάθυνση των γνώσεων για τους λαούς της ευρασιατικής στέπας και του περιγύρου τους
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Απόκτηση εμπειρίας και των αναγκαίων εφοδίων για τη σύνταξη αυτόνομης σεμιναριακής εργασίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα αποσκοπεί στην κατανόηση της ιστορίας, του πολιτισμού και της κοινωνίας των λαών της ευρασιατικής στέπας από τον 5ο έως τον 15ο αιώνα, καθώς και το πλαίσιο των επαφών τους με τις γειτονικές τους αυτοκρατορίες και τους Σλάβους. Μέσα από τις σχετικές πληροφορίες κατά τις παραδόσεις και την ανάλυση των πηγών, οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με τις νομαδικούς λαούς και να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα επάνω στα ζητήματα που τίγονται και αναλύονται.

Περιγραμματα μαθημάτων: Στις αρχικές παραδόσεις προσεγγίζονται, μεταξύ άλλων, η έννοια του νομαδισμού, τα χαρακτηριστικά της ευρασιατικής στέπας και η εικόνα αυτών των λαών στον περίγυρό τους. Με εξαίρεση τους ιρανογενείς Αλανούς, τίθεται υπό εξέταση μία σειρά τουρκικών ή μογγολικών λαών οι οποίοι μετανάστευσαν από την Κεντρική Ασία προς την Ευρώπη και δημιούργησαν εφήμερες ή μεγαλύτερης διάρκειας ηγεμονίες (Ούννοι, Δυτικοί Τούρκοι, Άβαροι, Πρωτοβούλγαροι, Χάζαροι, Ούγγροι, Πετσενέγκοι, Ούζοι, Κουμάνοι και Μογγόλοι). Η πραγμάτευση αυτών των λαών, με την αξιοποίηση σχετικών αποσπασμάτων από τις πηγές και τα αρχαιολογικά ευρήματα, εστιάζει στην πολιτική και κοινωνική τους οργάνωση, τις μεταβολές που επέφεραν οι διπλωματικές, πολιτισμικές, εμπορικές κ.ά. σχέσεις τους με τις εδραίες αυτοκρατορίες (όπως το Βυζάντιο και η Κίνα), καθώς και στις σχέσεις των νομάδων με τους Σλάβους γείτονές τους, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι νομάδες αποτέλεσαν καταλυτικό παράγοντα για τον ιστορικό βίο σλαβικών ηγεμονιών ή τη διαμόρφωση μικτών πολιτισμών. Τρόπος εξέτασης: Υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, τις οποίες οι φοιτητές παρουσιάζουν προφορικά και υποβάλουν γραπτά.

(1) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Με φυσική παρουσία στην αίθουσα	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Ναι, όταν απαιτείται	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο,</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	10
	Ανάλυση πηγών	35
	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	20
	Συγγραφή εργασίας	60

<p>Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p>		
	Σύνολο Μαθήματος	125
<p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>		
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p>	<p>Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνική</p> <p>Υποχρεωτική σεμιναριακή εργασία, η οποία παρουσιάζεται προφορικά και υποβάλλεται γραπτά.</p>	
<p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>		

(2) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<p>-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:</p> <p>Barford, Paul. M. <i>Οι πρώιμοι Σλάβοι. Πολιτισμός και κοινωνία στην πρώιμη μεσαιωνική Ανατολική Ευρώπη</i>, Αθήνα: Καρδαμίτσας, 2023.</p> <p>Καρδαράς, Γεώργιος Θ. Μεταξύ Αττίλα και Βαϊανού. Το Βυζάντιο και οι νομαδικοί λαοί από το 453 έως το 558, <i>Βυζαντινά Σύμμεικτα</i> 24 (2014), 67-110.</p> <p>Kolditz, Sebastian. Barbarian Emperors? Aspects of the Byzantine Perception of the qaghan (chaganos) in the Earlier Middle Ages, στο: <i>Transcultural Approaches to the Concept of Imperial Rule in the Middle Ages</i>, επιμ. Christian Scholl, Torben R. Gebhardt και Jan Clauß. Frankfurt am Main – New York: Peter Lang, 2017.</p> <p>Κορδώσης Στέφανος, <i>Οι Τούρκοι ανάμεσα στην Κίνα και το Βυζάντιο (552-659 μ.Χ.)</i>, Αθήνα, Ποιότητα 2012.</p> <p>Maenchen-Helfen, Otto. <i>Die Welt der Hunnen</i>. Wien – Köln – Graz: Hermann Böhlau Nachfolger, 1978.</p>

Nechaeva, Ekaterina. *Embassies – Negotiations – Gifts. Systems of East Roman Diplomacy in Late Antiquity*. Stuttgart: Franz Steiner, 2014.

Pohl, Walter. *The Avars: a steppe empire in Europe, 567–822*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2018.

Turko-Mongol Rulers, Cities and City Life, επιμ. David Durand-Guédy [Brill's Inner Asian Library 31]. Leiden – Boston: Brill, 2013.

-Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 207	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΑΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική (επίσης Αγγλική και Γερμανική, όταν υπάρχουν αλλοδαποί φοιτητές/φοιτήτριες)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=585		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
Σεμιναριακό μάθημα στο οποίο επί τη βάσει των εργασιών και επισκέψεων στο Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων εστιάζει στη λεπτομερή προσέγγιση της σφραγίδα και του νομίσματος ως πηγής της Βυζαντινής αρχαιολογίας και ιστορίας, ανάπτυξη δυνατοτήτων στην αναγνώριση, ταύτιση, χρονολόγηση, ερμηνεία των σφραγίδων και νομισμάτων ως αρχαιολογικού ευρήματος, ανάπτυξη δυνατοτήτων δημοσίευσης σφραγίδων και νομισμάτων
Γενικές Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής και αρχαιολογικής σκέψης, • ανάπτυξη δυνατότητας χρήσης και ερμηνείας σφραγιστικών και νομισματικών πηγών, • αυτόνομη αναζήτηση και έρευνα στο αντικείμενο της Βυζαντινής Σφραγιστικής και Νομισματικής, προσαρμογή και χρήση νέων τεχνολογιών στον χώρο των μεσαιωνικών σπουδών (Σφραγιστική και Νομισματική), αυτόνομη χρήση βιβλιογραφίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Περιγραφή βυζαντινών σφραγίδων, ιστορία της επιστήμης της Σφραγιστικής, οι συλλογές ανά τον κόσμο, η σφραγίδα ως αρχαιολογικό εύρημα και ιστορική ερμηνεία, τυπολογία και μορφή, απεικονίσεις και παραστάσεις, η γλώσσα των βυζαντινών σφραγίδων. Ασκήσεις ταύτισης και ανάγνωσης των επιγραφών.

Περιγραφή των νομισμάτων και ιστορία της (βυζαντινής) Νομισματικής, το νόμισμα ως αρχαιολογικό εύρημα και ιστορική ερμηνεία του, τυπολογία και μορφή, απεικονίσεις και παραστάσεις, η γλώσσα των βυζαντινών νομισμάτων. Ασκήσεις ταύτισης και ανάγνωσης των επιγραφών των νομισμάτων.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά, Γερμανικά ή Γαλλικά. Ανάθεση ατομικών εργασιών. Αναγνώριση των πηγών και ερμηνεία τους.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βυζαντινή Σφραγιστική

J.-CL. CHEYNET, Introduction à la Sigillographie byzantine. In : J.-CL. CHEYNET, La société byzantine. L'apport des sceaux I. Παρίσι 2008, 1 - 82.

J. COTSONIS, The Contribution of Byzantine Lead Seals to the Study of the Saints (Sixth – Twelfth Century). Byzantion 75 (2005) 383 – 497.

Catalogue of the Byzantine Seals at Dumbarton Oaks and in the Fogg Museum of art. I – IV,

- hrsg. von J. NESBITT – N. OIKONOMIDES; V, εκδ. E. MC GEER – J. NESBITT – N. OIKONOMIDES; VI, εκδ. J. NESBITT – C. MORRISSON. Ουάσιγκτον D. C. 1991, 1994, 1996, 2001, 2005, 2009.
- I. JORDANOV, *Corpus of the Byzantine Seals from Bulgaria. I. Byzantine Lead Seals with Geographical names*. Σόφια 2003
- I. KOLTSIDA-MAKRE, *Βυζαντινά μολυβδόβουλλα συλλογής Ορφανίδη/Νικολαΐδη Νομισματικού Μουσείου Αθηνών*. Αθήνα 1996.
- K. M. KONSTANTOPOULOS, *Βυζαντινά μολυβδόβουλλα του έν Άθήναις Νομισματικού Μουσείου*. Αθήνα 1917
- V. LAURENT, *Le Corpus des sceaux de l'empire byzantin. II : L'administration centrale*. Παρίσι 1981.
- V. LAURENT, *Le Corpus des sceaux de l'empire byzantin. V: L'église, parties 1 - 3*. Παρίσι 1963 – 1972
- V. LAURENT, *Documents de sigillographie byzantine. La collection C. Orghidan*. Παρίσι 1952.
- V. LAURENT, *Les sceaux byzantins du Médailleur Vatican*. Πόλη του Βατικανού 1962
- J. NESBITT, *Overstruck Seals in the Dumbarton Oaks Collection: Reused or Counterstamped?* SBS 2 (1990) 67 – 93
- N. OIKONOMIDES, *A Collection of Dated Byzantine Lead Seals*. Washington D. C. 1986
- N. OIKONOMIDES, *Τά βυζαντινά μολυβδόβουλλα ως ιστορική πηγή*. Πρακτικά τής Άκαδημίας Άθηνών 62 (1987) 1 -18
- N. OIKONOMIDES, *The usual Lead seal*. DOP 37 (1983) 147 – 157.
- W. SEIBT, *Die byzantinischen Bleisiegel in Österreich. 1. Teil: Kaiserhof*. Βιέννη 1978
- A.-K. WASSILIOU – W. SEIBT, *Die byzantinischen Bleisiegel in Österreich. 2. Teil: Zentral- und Provinzialverwaltung*. Βιέννη 2004
- V. S. ŠANDROVSKAJA, *Die byzantinischen Bleisiegel als Kunstwerke*. Σε: *Metallkunst von der Spätantike bis zum ausgehenden Mittelalter*. A. EFFENBERGER (εκδ.). Βερολίνο 1982, 48 – 55.
- V. S. ŠANDROVSKAJA – W. SEIBT, *Byzantinische Bleisiegel der staatlichen Eremitage mit Familiennamen. 1. Teil. Sammlung Lichačev – Namen A bis I*. Βιέννη 2005.
- W. SEIBT, *Die Darstellung der Theotokos auf byzantinischen Bleisiegeln, besonders im 11. Jahrhundert*. SBS 1 (1987) 35 – 56
- CL. SODE, *Byzantinische Bleisiegel in Berlin II*. Βόννη 1997
- CH. STAVRAKOS, *Die byzantinischen Bleisiegel mit Familiennamen aus der Sammlung des Numismatischen Museums Athen*. Βισμπάντεν 2000.
- D. TSOUGARAKIS, *Εισαγωγή στη βυζαντινή Σφραγιδογραφία*. Αθήνα 1999
- A.– K. WASSILIOU-SEIBT, *Corpus der byzantinischen Siegel mit metrischen Legenden. Teil 1. Einleitung, Siegellegenden von Alpha bis inklusive My*. W(iener) B(yzantinistische) S(tudien)28/1. Βιέννη 2011.
- G. ZACOS, *Byzantine lead Seals. II*, ed. J. NESBITT, Βέρνη 1984
- G. ZACOS – A. VEGLERY, *Byzantine Lead Seals. I*. Βασιλεία 1972
- Βυζαντινή Νομισματική**
- P. GRIERSON, *Byzantine Coinage*, Ουάσιγκτον DC 1999 (DO handbook)
http://www.doaks.org/publications/doaks_online_publications/byzcoins.pdf (και μεταφρασμένο στα ελληνικά από το MIET)
- P. GRIERSON, *Byzantine Coins*, Λονδίνο, Μπέρκλεϋ, 1982
- C. MORRISSON, "Money," in *Economic History of Byzantium (EHB)*, A. E. Laiou ed., Ουάσιγκτον DC, 2002, ch. 42, on <http://www.doaks/EHB.html>
- C. MORRISSON "The Sixth Century," *ibidem*, ch. 16, on <http://www.doaks/EHB.html>
- C. "Money, coins and the economy" in *The Byzantine world*, ed. P. Stephenson, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 2010, 34-47
- P. GRIERSON, M. F. HENDY, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, I - V*, Ουάσιγκτον DC, 1966 - 1999, 5 vols (για την εισαγωγή στους τόμους 2-5).

E. GEORGANELI, "Numismatics," in E. Jeffreys, J. Haldon & R. Cormack (eds.), Oxford Handbook of Byzantium, Οξφόρδη 2008, 157-75

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 211	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδικού υποβάθρου - Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική (επίσης Αγγλική και Γαλλική, όταν υπάρχουν αλλοδαποί φοιτητές/φοιτήτριες)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Στόχος του μαθήματος είναι η απόκτηση μιας συνολικής εικόνας της καλλιτεχνικής, γενικότερα, παραγωγής της παλαιοχριστιανικής και βυζαντινής ενταγμένης μέσα στο ιστορικό, κοινωνικό και οικονομικό της πλαίσιο. Εξετάζονται τα χρονικά όρια και περίοδοι της Βυζαντινής τέχνης και διερευνάται η εξελικτική διαδικασία της Χριστιανικής τέχνης έως και τον 15^ο αιώνα. Μελέτη της μνημειακής ζωγραφικής, βυζαντινής περιόδου. Αναφορικά με τη μνημειακή ζωγραφική στο Βυζάντιο εξετάζονται ζωγραφικά σύνολα από την Παλαιοχριστιανική έως την Παλαιολόγεια περίοδο. Γίνεται εκτενής αναφορά στις τεχνικές, την εικονογραφία, το εικονογραφικό πρόγραμμα, την τεχνοτροπία. Παρουσίαση συνόλων μνημειακής ζωγραφικής από την παλαιοχριστιανική περίοδο (θέματα, νέα τεχνοτροπία), την Εικονομαχία (ανεικονικές διακοσμήσεις), τη μεσοβυζαντινή περίοδο (εικονογραφικό πρόγραμμα, τεχνοτροπικά ρεύματα) και την ύστερη βυζαντινή περίοδο (καλλιτεχνικά κέντρα, σχολές).</p>
Γενικές Ικανότητες

- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής και αρχαιολογικής σκέψης,
- αυτόνομη χρήση βιβλιογραφίας
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Ομαδική Εργασία
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στο πλαίσιο του μαθήματος θα εξεταστούν τα χρονικά όρια και περίοδοι της Βυζαντινής τέχνης. i. Εξελικτική διαδικασία από την ιστορία της Χριστιανικής τέχνης έως και την Παλαιολόγεια περίοδο. ii. Μνημειακή Ζωγραφική (τοιχογραφίες – ψηφιδωτά) από την παλαιοχριστιανική περίοδο έως και τους μεταβυζαντινούς χρόνους. Θα δοθούν υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, οι οποίες θα παρουσιαστούν γραπτά και προφορικά.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά, ή Γαλλικά. Ανάθεση ατομικών εργασιών. Αναγνώριση των πηγών και ερμηνεία τους.
----------------------------	--

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ch. Delvoye, Βυζαντινή τέχνη, Μετάφρ. Μαντώ Παπαδάκη, Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1998.

N. Πανσελήνου, Βυζαντινή ζωγραφική. Η βυζαντινή κοινωνία και οι εικόνες της, Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000.

N. Χατζηδάκη, Βυζαντινά ψηφιδωτά, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1994

M. Χατζηδάκης, «Η Μεσοβυζαντινή Τέχνη», ΙΕΕ, τόμ. Η', Αθήνα 1979, 274-305, 312-317

R. Cormack, Byzantine Art, Oxford 2000

A. Cutler – J. – M. Spieser, Byzance médiévale 700-1204, Paris 1996

A. Grabar, L'Iconoclasme Byzantin. Le dossier Archéologique, Paris 1984

Th. Mathews, The Art of Byzantium: between Antiquity and the Renaissance, London 1998

C. Mango, Byzantine Architecture, New York 1976

D. Mouriki, «Stylistic Trends in Monumental Painting of Greece During the Eleventh and Twelfth Centuries», DOP 34-35 (1982) 77-124

Th. Mathews, The Art of Byzantium: between Antiquity and the Renaissance, London 1998.

Pallas D., Eine anikonische lineare Wanddekoration auf der Insel Ikaria, JÖB 23 (1974), 271-314.

C. Mango, Βυζάντιο, η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης, Αθήνα 1988, 301-330.

A. Μαντάς, Το εικονογραφικό πρόγραμμα του ιερού Βήματος των μεσοβυζαντινών ναών της Ελλάδας (843-1204), Αθήνα 2001.

D. Pallas, Les décorations aniconiques des églises dans les îles de l'Archipel, Studien zur spätantiken und byzantinischen Kunst, F. W. Deichmann gewidmet, II, Mainz, 1986, 173-179.

N. Πάσσαρης, Η απήχηση της εικονομαχικής πολιτικής των αυτοκρατόρων στη βυζαντινή τέχνη του 8ου και του 9ου αιώνα, Διαχρονία7 -Θρησκεία και Πολιτική 2016, 17-34, Αθήνα 2017.

B. Todić, Protaton et la peinture Serbe des premières décennies du XIVe siècle, L'art de Thessalonique, 21-31.

B. Todić, Gračanica, Slikarstvo, Beograd, Priština 1988.

B. Todić, Serbian Medieval Painting, The Age of King Milutin, Belgrade 1999.

E. N., Τσιγαρίδας Τοιχογραφίες και εικόνες της μονής Παντοκράτορος Αγίου Όρους, Μακεδονικά 18 (1978), 181-204.

E. N. Tsigaridas, Τα ψηφιδωτά και οι βυζαντινές τοιχογραφίες, Μονή Βατοπεδίου 1996, 235-84.

E. N. Tsigaridas, Διάγραμμα της μνημειακής ζωγραφικής κατά τη βυζαντινή περίοδο (963-1453), Τάσεις του ορθόδοξου μοναχισμού, 9ος – 20ος αιώνες, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου «Οι δρόμοι του ορθόδοξου μοναχισμού: Πορευθέντες μάθετε», Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου – 2 Οκτωβρίου 1994, Αθήνα 1996, 147-60.

ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΤ 205	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΕΑΡΙΝΟ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδικού υποβάθρου - Ειδίκευσης		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	-		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική (επίσης Αγγλική και Γαλλική, όταν υπάρχουν αλλοδαποί φοιτητές/φοιτήτριες)		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
<p>Με την επιτυχή ολοκλήρωση αυτού του μαθήματος ο φοιτητής/η φοιτήτρια θα πρέπει να μπορεί:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να διαθέτει τη βασική γνώση του ιστορικού πλαισίου του Βυζαντίου και να αντιλαμβάνεται - Να διακρίνει τις κυρίαρχες σχολές ζωγραφικής που αναπτύχθηκαν στην ιστορία της μεταβυζαντινής τέχνης και με βάση αυτές να εντάσσει τα έργα ζωγραφικής στο σωστό χρονολογικό τους πλαίσιο. - Να χρησιμοποιεί τις γραπτές πηγές για την κατανόηση συγκεκριμένων εικονογραφικών ζητημάτων, τα οποία ερμηνεύονται κυρίως με βάση τις εκκλησιαστικές πηγές (πατερικές ερμηνείες, υμνογραφία). - Να αποκτήσει τη βασική γνώση των όρων της μεταβυζαντινής τεχντροπίας.
Γενικές Ικανότητες

- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής και αρχαιολογικής σκέψης,
- αυτόνομη χρήση βιβλιογραφίας
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης
- Σωστή χρήση των πηγών και της βιβλιογραφίας

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στο συγκεκριμένο μάθημα εξετάζεται η μακρά διαδρομή της μεταβυζαντινής τέχνης από την πτώση του Βυζαντίου έως και τον 18 αιώνα. Αφού επιχειρηθεί μια κριτική ανασκόπηση των όρων που χρησιμοποιούνται για την προσέγγιση της τέχνης της μελετώμενης περιόδου, θα παρουσιαστούν τα κυριότερα ρεύματα και καλλιτέχνες που διαμόρφωσαν τον πολύμορφο χαρακτήρα της. Εκτενής αναφορά θα γίνει για τις κοινωνικές και οικονομικές προϋποθέσεις της δράσης των μεταβυζαντινών ζωγράφων, ενώ ιδιαίτερα θα μας απασχολήσει η γεωγραφική διασπορά τεχνοτροπιών, καλλιτεχνικών μέσων και καλλιτεχνών, με στόχο να αναφανούν τα βασικά καλλιτεχνικά κέντρα από τα πρώτα χρόνια μετά την Άλωση έως και τον 18ο αιώνα. Αφού διαγραφούν τα χρονικά όρια και επιχειρηθεί μια βασική περιοδολόγηση του εξεταζόμενου υλικού, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην περίοδο μετά το 1700, στη μελέτη συσσωματώσεων ζωγράφων, στην αλλαγή των όρων της παραγγελιοδοσίας, αλλά και στις επαφές με τη δυτική τέχνη και την τέχνη της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Θα δοθούν υποχρεωτικές σεμιναριακές εργασίες, οι οποίες θα παρουσιαστούν γραπτά και προφορικά. Επιπλέον θα πραγματοποιηθεί επίσκεψη στο Νησί των Ιωαννίνων για τη μελέτη του τοιχογραφικού διακόσμου των μνημείων από κοντά.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Χρήση παρουσίασης με Power Point	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	12
	Ανάλυση πηγών	6
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	9
	Συγγραφή εργασίας	12
	Σύνολο Μαθήματος	39
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Γλώσσα αξιολόγησης: Ελληνικά και για φοιτητές του προγράμματος ανταλλαγών Erasmus+ κατά περίπτωση εξετάσεις σε Αγγλικά, ή Γαλλικά. Ανάθεση ατομικών εργασιών. Αναγνώριση των πηγών και ερμηνεία τους.	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βιταλιώτης Ι. (2006) "Μεταβυζαντινή τέχνη, Ζωγραφική – Γενικά χαρακτηριστικά της μεταβυζαντινής Τέχνης", στο Ιστορία των Ελλήνων, τ. 8, Αθήνα, σ. 216-267.
- Γαρίδης, Μ., & Δεληγιάννη-Δωρή, Ε. Γ. (2007). Μεταβυζαντινή ζωγραφική, 1450-1600: η εντοίχια ζωγραφική μετά την πτώση του Βυζαντίου στον Ορθόδοξο κόσμο και στις χώρες υπό ξένη κυριαρχία. Αθήνα: Σπανός.
  - Ξυγγόπουλος, Α. (1957). Σχεδίασμα ιστορίας της θρησκευτικής ζωγραφικής μετά την άλωση. Αθήνα: Αρχαιολογική Εταιρεία.
  - Χατζηδάκης, Μ., & Δρακοπούλου, Ε. (1987). Ελληνες ζωγράφοι μετά την Άλωση, 1450-1830. Αθήνα: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών. Εξειδικευμένες μελέτες
  - Αχειμάστου-Ποταμιάνου, Μ. (1995). Η Μονή των Φιλανθρωπινών και η πρώτη φάση της μεταβυζαντινής ζωγραφικής (2η εκδ.). Αθήνα: Εκδ. Ταμείου Αρχαιολογικών πόρων και απαλλοτριώσεων.
  - Βοκοτόπουλος Π. Α. (2006). "Η θρησκευτική ζωγραφική στην Αλβανία από τον 10ο έως τον 19ο αιώνα", στο Εικόνες από τις ορθόδοξες κοινότητες της Αλβανίας, Συλλογή Εθνικού Μουσείου Τέχνης Κορυτσάς, (επιμ. Α. Τούρτα), Θεσσαλονίκη, 18-25.
  - Ζάρρα, Ι., Τσιόδουλος, Σ., Μεράντζας, Χ., & Σαμπανίκου, Ε. (2015). Από τον μεταβυζαντινό στον νεότερο ελληνικό πολιτισμό: Παραδείγματα εικαστικής παραγωγής (16ος-20ος αιώνας). Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
  - Κωνσταντίνος Δ. (1998). "Χορηγία και τέχνη στην Ήπειρο την περίοδο της ύστερης Τουρκοκρατίας", ΔΧΑΕ 20, περ. Δ', σ. 409-416.
  - Κωνσταντίνος Δ. Ν.(2001). Προσέγγιση στο έργο των ζωγράφων από το Καπέσοβο της Ηπείρου. Συμβολή στη μελέτη της θρησκευτικής ζωγραφικής στην Ήπειρο το 18ο και το α' μισό του 19ου αιώνα, Αθήνα.
  - Λυτάρη Φ. (2022), Ο τοιχογραφικός διάκοσμος του ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Καλαμπάκα. Συμβολή στο έργο του ζωγράφου Νεόφυτου, Ιερά Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων.
  - Μακρής Κ. Α. (1952). Δυο λαϊκοί ζωγράφοι-Γιάννης και Θανάσης Παγώνης, Βόλος.
  - Μακρής Κ. Α.. (1981) Χιονιάδτες ζωγράφοι, 65 λαϊκοί ζωγράφοι από το χωριό Χιονιάδες της Ηπείρου, Αθήνα.
  - Μακρής, Κ. Α. (1991). Οι ζωγράφοι της Σαμαρίνας. Θεσσαλονίκη: Τελλόγγλειο Ίδρυμα.
  - Μουτάφωφ, Ε. (2008). Έλληνες αγιογράφοι στη Βουλγαρία μετά το 1453, Σόφια.
  - Παϊσιδίου Μ. Π. (2002). Οι τοιχογραφίες του 17ου αιώνα στους ναούς της Καστοριάς. Συμβολή στη μελέτη της μνημειακής ζωγραφικής της δυτικής Μακεδονίας, Αθήνα.
  - Παπαγεωργίου, Ν. Χ. (2010). Το καθολικό της Αγίας Παρασκευής και ο Ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Σαμαρίνας Γρεβενών: συμβολή στη μελέτη της θρησκευτικής ζωγραφικής στη Δυτική Μακεδονία στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών.
  - Παπαζώτος Θ. (1994). Η Βέροια και οι ναοί της (11ος-18ος αι.), Αθήνα.
  - Προεστάκη, Ξανθή (2012). Οι ζωγράφοι Κακαβά : Συμβολή στη μεταβυζαντινή εντοίχια ζωγραφική του νότιου ελλαδικού χώρου 1η εκδ. - Αθήνα : Παρισιάνου Α.Ε.
  - Σδρόλια, Σ. (2000). Οι τοιχογραφίες του καθολικού της Μονής Πέτρας (1625) και η ζωγραφική των ναών των Αγράφων τον 17ο αιώνα: διδακτορική διατριβή.
  - Τούρτα Α. Γ., (1991). Οι ναοί του Αγίου Νικολάου στη Βίτσα και του Αγίου Μηνά στο Μονοδένδρι, Προσέγγιση στο έργο των ζωγράφων από το Λιντοπόπι, Αθήνα.
  - Τριανταφυλλόπουλος Δ. (1993) «Πρόοδος» και «συντήρηση» στο πεδίο της εκκλησιαστικής και της θρησκευτικής ζωγραφικής-η περίπτωση του 18ου αιώνα, Αθήνα.
  - Τσιγάρας, Γ. Χ. (2003). Οι ζωγράφοι Κωνσταντίνος και Αθανάσιος από την Κορυτσά: το έργο τους στο Άγιον Όρος (1752 - 1783). Αθήνα: [χ.ο.].
  - Τσιουρή, Ι. Κ. (2008). Οι τοιχογραφίες της Μονής Αγίας Τριάδος Δρακότρυπας (1758) και η μνημειακή ζωγραφική του 18ου αιώνα στην περιοχή των Αγράφων. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΙΙ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ"		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΕ101	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Δ
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
		30	
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Η γλώσσα συγγραφής της διπλωματικής εργασίας μπορεί να είναι Ελληνική, ή διάφορη της Ελληνικής		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	-		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα
Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής/τρια θα είναι σε θέση να: <ul style="list-style-type: none">
• Γνωρίζει τη μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας και Συγγραφής
• Εντρυφήσει σε σχετικούς προς το γνωστικό αντικείμενο χώρους
• Αναφέρεται δημιουργικά σε προηγούμενες επιστημονικές μελέτες
• Τεκμηριώνει πειστικά τις δικές του/της θέσεις
• Μπορεί να συνεχίσει δόκιμα τις μεταπτυχιακές του/της σπουδές σε διδακτορικό και μεταδιδακτορικό επίπεδο, εφόσον το επιθυμεί
Γενικές Ικανότητες

- Ανάλυση ιστορικών πηγών
- Ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και ιστορικής σκέψης
- Επεξεργασία διεθνούς βιβλιογραφίας
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Εξοικείωση με τα μεθοδολογικά εργαλεία της Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης
- Αντιμέτωπιση ερευνητικών προβλημάτων
- Αξιολόγηση της σημασίας της διεπιστημονικότητας στο πλαίσιο των Βυζαντινών Σπουδών
- Σύνδεση της γνώσης του παρελθόντος με τις ανάγκες του σύγχρονου κόσμου

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η Διπλωματική Εργασία πρέπει να είναι συνθετική. Το θέμα της ποικίλει ανάλογα με την ειδίκευση (Βυζαντινή Ιστορία ή Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη) και περιλαμβάνει πλήθος πεδίων, όπως λ.χ. Θεσμοί, Εκκλησία, Κοινωνία, Διοίκηση, Οικονομία, Παιδεία, Εξωτερική Πολιτική, Αρχιτεκτονική, Μνημειακή Ζωγραφική, Εικόνες, κ.ά.

Ο μεταπτυχιακός φοιτητής, καταθέτοντας την διπλωματική εργασία για την απόκτηση του Δ.Μ.Σ., υποχρεούται να αναφέρει το έργο και τις απόψεις άλλων, που χρησιμοποίησε. Η αντιγραφή αποτελεί σοβαρό ακαδημαϊκό παράπτωμα. Λογοκλοπή θεωρείται η αντιγραφή εργασίας άλλου συγγραφέα, καθώς και η χρησιμοποίηση εργασίας άλλου συγγραφέα, δημοσιευμένης ή όχι, χωρίς την δέουσα αναφορά. Η παράθεση οποιουδήποτε υλικού τεκμηρίωσης, χωρίς σχετική αναφορά, μπορεί να στοιχειοθετήσει απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας για διαγραφή του ή αφαίρεση του τίτλου εκ των υστέρων.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία κατατίθεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή (PDF). Η έκτασή της ορίζεται έως 30.000 λέξεις (κείμενο, υποσημειώσεις, βιβλιογραφία), με εξαίρεση τα παραρτήματα. Πρέπει να είναι γραμμένη με χαρακτήρες μεγέθους 12, σε 1,5 διάστιχο, με κανονικά περιθώρια και τυπωμένο σε σελίδες μονής όψης.
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Ο υποψήφιος υποστηρίζει το θέμα της εργασίας του δημόσια ενώπιον τριμελούς εξεταστικής επιτροπής, η οποία στη συνέχεια κρίνει την επιστημονική ορθότητα και αρτιότητα της εργασίας. Γλώσσα αξιολόγησης είναι η Ελληνική ή διάφορη της Ελληνικής για τους φοιτητές Erasmus.